

brans et improperans ei peccata sua, et quod non esset dignus vivificæ crucis lignum (quod de consuetudine appensum collo gestabat) in illo certamine circumferre. Statimque Rex territus et turbatus veniam **1162** petit, et Sancto qui loquebatur ad eum, peccata sua flebiliter confitetur. Tunc beatus Bernardus admota propius manu crucem sanctam quæ collo Regis pendebat, accepit, et benedicens ei trino signaculo sanctæ crucis, consolabatur eum dicens: « Confide, Rex, in hoc signo vinces, et in periculo timoris magni, quale nunquam hactenus expertus es, sine læsione tui hostes evades. » Cumque hoc dixisset, visus est velle discedere, crucem quam a collo Regis acceperat portans secum. Rex autem apprehendens eum ait: « Non dimittam te nisi crucem dimiseris mihi. » Ad quem Sanctus: « Noli, inquit, noli, Rex, alios filios habeo quos oportet crucis hujus signaculo benedicere. » Et his dictis somnus abiit, et fulgor matutinus illuxit, factaque copia splendoris et lucis, uterque exercitus sibi invicem ad ineunda certamina propinquavit. Aggreditur Regi cuneus multitudinem copiosam, et in medio ejus qui in pelago maris absorptus inimicos crucis Christi sub crucis vexillo prostravit. Cadunt a latere suo mille, et multa millia a dextris ejus, et discurrunt undique triumphantes in Christi nomine Christiani. ita ut dum illi diversis pugnæ partibus dividuntur, Rex ipse solus in quodam congesti sabuli tumulo remaneret tam morti et internectioni proximus, quam longe erat suorum omnium solatio destitutus. Cer-

nebat ex eminenti stationis suæ loco Turcos undique concursantes. Nam jamque imminenti sibi expectabat interitum, nisi quia in eo quodammodo confidebat, quod se illis non ignorabat ignotum. Recordatus illico præteritæ visionis, et pia intra se vota conficiens, pollicifus est Deo et beato Bernardo, quod si de manu inimicorum vivus evaderet, crucem quam Sanctus petierat filiis ejus Claræ-Vallensibus destinaret. Continuo igitur triginta de militibus suis Regem ipsum a longe cognoscentes, acri in se certamine Turcos provocant ad pugnandum, ut vergente in illos fortitudine tota, confictus Rex iterum ab hostibus et ignotus persisteret et securus. Quod cum quindecim milites de sacra Christi militia conspexissent, per confertissimos hostes violentem irrupunt, persequentes juxta quod scriptum est, unus mille, et duo fugantes decem millia in millibus suis (*Deut. xxxii, 50*). Associati ergo aliis triginta militibus, divisis et cæsis occurrentibus inimicis, ad Regem suum cum lætitia et victoria pervenerunt. Sicque factum est, quod et Rex juxta verbum sancti Patris nostri de beneficio sanctæ crucis donum ejusdem sancti Patris meritis apprehendit. Porro supradictæ ordinem visionis idem ipse rex Richero abbati Salvationis ore proprio diligenter exposuit, qui eam postmodum in Gallicanis partibus fideliter nuntiavit; vir utique testimonii boni et conversationis honestæ, tam a mendacii suspitione remotus quam a vitæ corruptionibus alienus. Deo gratias. Amen.

HORSTII PRÆFATIO IN LIBRUM SEQUEMTEM,

De miraculis per sanctum Bernardum editis.

I. Inter Sanctos miraculorum gloria celebres, eminere mihi Bernardus videtur, aut paucos sibi habere pares. Ut vel hinc facile sit obstruere loquertium iniqua et miracula posterioris ævi cavillantium ora. Nimirum non desunt etiam nunc Pharaones, qui obdurant corda sua ad visa vel audita tot prodigia, ne cogantur agnoscere Deum mirabilem in sanctis suis: sunt quoque nunc serpentes et aspides surdæ obturantes aures suas, ne audiant vocem incantantis sapienter. Quin etiam hodie reperire est cæcos et contumaces Pharisæos, aut peiores, qui potestati Satanæ isthæc ausint ascribere. Nempe otiosa censent miracula post claram Evangelii lucem toto orbe diffusam, et quæ postmodum facta, etiam a viris fide dignissimis accepimus, etsi toto orbe spectante et attestante, hæc ipsi inter fabulas et figmenta, imo inter præstigias deputant. O cæcum et miserum hominum genus! qui videntes non vident, et audientes non intelligunt. Sed non est abbreviata manus Domini etiam hodie facere per fideles servos suos, quæ sensum et naturam superent, cum ita necessum fuerit. Hoc vero definire, nostrum non est, sed ejus qui omnia in pondere et mensura facit, cujus sapientia attingit a fine usque ad finem sortitur, et disponit omnia suaviter. Temerarium et impium foret, hic leges ac limites divinæ potentiae seu providentiæ præfigere. Hanc ipsam tantummodo sancti Bernardi vitam inspicite, vos, **1163-1164** inquam, sanctorum gloriæ mastiges, cujus sanctitatem prorsus eximiam, præter quam quod scripta ejus, nedum gesta, ad vivum exprimunt, tot ac tanta irrefragabilis fidei testimonia comprobant, ut vel ipsa calumnia eam inficiari non audeat, sed et invidis, ac quantumvis invidis venerationem extorqueat. Miracula vero, etsi alias indubia, ac infallibilia sanctitatis argumenta non sint, in Bernardo tamen vitæ sanctimonia et miraculorum gratia, tam arcto sibi sædere connexa fuere, ut aut stolidos, aut impios esse necesse sit, qui vel alterutram, vel utramque Viro sancto detrudere ausint.

II. Quocirca alii aliis eum ornent elogiis: ego libens omnibus applauso, quia nullum par ejus meritis invenio. Attamen Thaumaturgum per excellentiam non possum non appellare, visis scilicet tot ejus miraculis, et operantis tam familiariter, nec minus mirabiliter in eo virtutis divinæ testimoniis. Esto, sit non nemo sanctorum, qui hunc sibi titulum longi temporis præscriptione vindicet: non ægre tamen is Bernardum in hujus tituli et honoris consortium recipiet. Quamvis vindicandæ sibiipsi hac in parte laudis et gloriæ nulla raris sanctis æmulatio esse soleat. Bernardus certe studiose eam semper a se amoliri solitus est, sciens nisi omnem debere gloriam, qui operatur omnia in omnibus, et facit mirabilia magna solus. Nostrum nihilominus est, Deum laudare in sanctis suis, eoque diligentius recolere miracula, quæ divina virtute, cum Dei glo-

ria, aut fidei ac religionis confirmandæ causa, aut christiani populi salus id exigere: sancti homines fecerunt, ne fine suo frustreretur, si a vobis neglecta, aut inofficioso, seu potius irreligioso silentio præterita fuerint, Præcipuus autem finis est, divinam asserere gloriam, ostendere potentiam, et orthodoxam potissimum fidei veritatem, seu ad, confutandos incredulos, seu ad confirmandos fideles æstruere. Ut vero jam alia infinita præteream, per unum certe Bernardum tam frequentia et illustria ad æstruenda fidei argumenta edita video, ut illis Richardi de Sancto-Victore (lib. 1 de Trinitate, cap. 2) verbis christiano cuius, si quando infidelitatis tentatione quatitur, cum Deo agere liceat: « Domine, si error est, a teipso decepti sumus. Nam ista in nobis tantis signis et prodigiis confirmata sunt, et talibus, quæ non nisi per teipsum fieri possunt. Certe a summæ sanctitatis viris nobis tradita et cum summa et authentica attestations probata teipso cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis. » Ita ille. Vereor ne excursus sit longior: non possum tamen quin sancti Gregorii Magni (homil. 11, in Ezechielem) verba valde hic opportuna recenseam. Ille postquam miracula sanctorum comparasset propugnaculis, virtutes eorumdem clypeis, quibus utrisque etiam nunc Christiani sese muniant ac defendant, sic ait: « Hi itaque (viri sancti) quam vera de Deo diserint, testantur miracula, quia talia per illum non facerent, nisi de illo vera narrarent: et quam pii, quam humiles, quam benigni existerint, eorum testantur operationes. Si igitur de fide tentamur, quam ex illorum prædicatione concepimus, loquentium miracula conspiciamus, et in fide quam ab eis accepimus confirmamur. Quid ergo illorum miracula, nisi nostra sunt propugnacula? quia et muniri per illa possumus, et tamen hæc in manu arbitrii nostri non tenemus. Nam talia facere non valeamus, » etc. Hæc paulo prolixius afferre visum in gratiam eorum qui parum tribuunt aut fidunt miraculis, et sanctorum gloriam calumniis lacerant, nec honorant quos Deus sic voluit honorare. Spero hæc non ingrata aut inutilia lectori fore: certe ingenius Bernardi cultor non improbabili.

III. His ab Horatio dictis addere licet, adeo Bernardi miracula illustria et omnibus ipso vivente, imo ante prædicationem crucis seu sacræ expeditionis, de qua in libro sequenti, comperta fuisse, ut Berengarius, ille Abælardi discipulus et defensor, in Apologia pro magistro suo, quantumvis Bernardo infensus, ea ut indubitata agnoscat. « Jam dudum, » inquit, Bernardum alloquens, « sanctitudinis tuæ odorem ales per orbem fama dispersit, præconizavit merita, miracula declamavit. Felicia jactabamus moderna sæcula, tam corusci sideris venustata nitore; mundumque, jam debitum perditioni, tuis meritis subsistere putabamus. Sperabamus in lingue tuæ arbitrio cæli sitam clementiam, aeris temperiem, ubertatem terræ, fructuum benedictionem. Caput tuum nubes tangebant; et, juxta vulgare proverbium, rami tui umbras montium transcendebant. Sic diu vivisti, sic Ecclesiam castis institutionibus informasti, ut ad semicinctia tua rugire dæmones autumaremus, et beatulos nos tanto gloriaremur patrono. » Hæc ille, testimonium vel invitus veritati perhibens: etsi in consequentibus Bernardum traducat, quod Abælardum impugnaverit.

LIBER SEXTUS,

Seu miracula a sancto Bernardo per Germaniam, Belgium Galliamque patrata, anno 1146, in tres partes distributa, quæ singulæ suos præferunt auctore

NARRATIO HERBERTI (92)

ABBATIS CŒNOBII MORENSIS,

De libro *Miraculorum S. Bernardi, per insigne miraculum servato.*

1165 Visitante nuper venerabili abbate Claræ-Vallensi Petro (93) monasteria sua (94), quæ in Remensi provincia, flante spiritu Dei, venustissime florent, nos quoque cum illo profecti venimus die quadam una cum ipso ad monasterium Vallis-Regis (95). Invenimus autem ibidem miraculorum sancti Bernardi multitudinem copiosam, quæ propter legentium tædium in codice vitæ ejus inseri non potuerunt. Nam si prolixius scriberentur, plurima inde volumina conficerentur. Hunc ergo *Miraculorum* librum, quem in Clara-Valle non habere comperimus, acceptum nostro nobiscum ferre curavimus, ut eum transcribi faceremus. Portabatur autem in mantica, cum aliis

A septem libris, tam majoris quam minoris voluminis. Venientibus itaque nobis ad monasterium Longi-Pontis, contigit ut eorundem librorum portitor equus cum cæteris ad aquam duceretur. Qui dum incaute dimissis habenis vadum excederet, lapsus in profundum stagni fluctuando et natanto ferme unius horæ spatio huc et illuc anxie pervagabatur. Exclamantibus autem qui aderant, quod equus ille librorum atque vestimentorum sarcinam habens cum puero superposito mergeretur; accurritur undique ut ei succurratur. Interim autem quadrupes, et ipse puer sub aqua latebant, nisi quod ora protensa modice superius apparebant. Quidam vero juvenis in-

(92) Is postea archiepiscopus Turrium in Sardinia, qui tres libros de *Miraculis*, tum Bernardi, tum aliorum ejus discipulorum scripsit, de quibus infra.

(93) Fuisse hunc octavum abbatem Claræ-Vallensem, ac obiisse anno 1186. — scribitur in serie istorum abbatum apud Jungelinum lib. 1, pag. 25. Dicitur etiam fuisse *Monachus*, de quo Manricus ad an. 1183,

cap. 4, cui præsens miraculum innectit. In prætermissis apud Bolland. ad diem 18 maii refertur idem Petrus.

(94) Scilicet Fusniacum, Bonum-Fontem, et Signiacum.

(95) *La Valroy*, in diocesi Remensi, filia Iguacii de linea Claræ-Vallis fund. an. 1148.

documentis exutus, et natando diutius insecutus per-
euntes, eripere voluit, sed fugiente caballo minime
potuit.

Tandem vero quæsitæ et de longe adducta navicu-
la, miserante Domino, reducti et liberati sunt simul
adolescentulus **1166** et caballus. non modo viven-
tes, verum etiam salvi et alacres: mantica vero
continens ipsos libros inventa est aquis, in modum
utris, plena atque distenta. Quæ dum postmodum
incuria ministrorum clausa diutissime permaneret,
tandem ea reserata inventi sunt libri a minimo usque
ad maximum, ita madefacti atque deleti, ac si in
profundo stagni diutius jacuissent. Verumtamen so-
lus ille Miracuiorum liber, cum tamen cæteris aqua
imbutis atque submersis esset immistus, ita repertus
est incorruptus et siccus, ita pulcher ac floridus, ut
minime tunc extractum de vivario crederes, sed po-
tius assumptum de armario diceres. Nam quemad-
modum usque hodie cernitur, ne unam quidem in

A eo litterulam magnam vel modicam aquæ stilla de-
levit, aut tetigit; cum cæteri, sicut dictum est, li-
bri ita fluctibus oblitterati, et pellium more confecti
viderentur, ut nullis deinceps usibus judicarentur
apti. Unde mirati et magna jucunditate repleti, gra-
tias egere multimodis divinæ clementiæ, qui dilecti
sui Bernardi merita veneranda voluit etiam nunc
hujusmodi signo glorificare. Nos quoque magnifice
consolati, proprium damnum de submersione libro-
rum non modo levissime, verum etiam lætissime tu-
limus: quippe qui in ejus restitutione, jucunda
vere piscatione, tantum et tale miraculum de im-
mensitate aquarum cum libris extulimus. Et qui-
dem duplex nobis incubuit exsultandi materia: tum
pro ipsa miraculorum gloria commendata, de quo-
rum certitudine præsentis miraculo certiores existi-
mus; tum pro ipsa pueri vita donata, cujus libera-
tionem sanctissimi confessoris hujus precibus et
meritis attribuendam esse non dubitamus.

PHILIPPI DE CLARA-VALLE PRÆFATIO

IN EUNDEM LIBRUM,

Ad Samsonem (96) archiepiscopum Remensem.

Charissimo Patri et domino SAMSONI, Dei gratia
Remorum archiepiscopo, frater PHILIPPUS de Clara-
Vaile, ambulare a claritate in claritatem tanquam
a Domini Spiritu.

Multi esset præsumptio, si non multa esset di-
lectio, quod vestræ præsumo scribere Sublimitati.
Quid enim servus ad dominum, discipulus ad ma-
gistrum, ad episcopum monachus? Nihil mihi et illi,
cum illum summa dignitas, me vilitas alta com-
ponat. Sepultus inter homines, non est revocandus
ad homines, nec revocari debet ad phaleras gloriæ-
que verborum, qui silentium imposuit ori suo.
Scitis et vos, domine pater, quia scribere nec mona-
cho in usu, nec indocto in promptu, nec poenitenti
esse debeat in affectu. Durum quoque est, ut cum
alii vacent et videant quoniam ipse est Dominus, ego
stylum tabulasque involvam, quem non ignoratis
durioris poenitiæ martyrio confringendum. In ve-
ritate didici nihil esse efficacius ad promerendum di-
vitiis gratiæ Domini, quam sedere et tacere, et
semper humilibus consentire. Humilitas virtutum
regina, primogenitum filium suum silentium par-
tit; in quo, et de quo cultus justitiæ pendet, justo
attestante qui ait: *Cultus justitiæ silentium* (Isai.
xxxii, 17). Sed nimis progredior et interrumpendus
est cursus sermonis; quia fortassis incommoda præli-

batio est, si quos pluribus debetis oculos detineam pa-
gina longiori. Id ipsum autem quando præsumpsisset
pusillitas, vel pusillanimitas mei, servi vestri, nisi
prævenisset vel intervenisset vestra humilis sublimi-
tas, imo sublimis humilitas, amantissime pater? Rogatis
igitur, ut scribam vobis quæ comperta habeo de
miraculis patris nostri, amici vestri, qui vos diligit
non verbo neque lingua, sed opere et veritate. Et
illa quidem egebant diligentiori disputatione et
doctiori disputatore; cum illa tamen ego non scripse-
rim, sed collegerim: certus autem quod auribus
meis audierim et **1167** perspexerim oculis uni-
versa; ipsa tamen, quæ in itu et reditu Stampensis
collocationis effecit, ego nec vidi, nec audivi, sed
viderunt et audierunt qui ministri fuerunt sermonis
et quibus credo sicut oculis meis. Ego enim tunc
intravi scholam Jesu, et valedixi sæculo in sæcu-
lum et in sæculum sæculi. Decrevimus autem et
hæc, et alia quæ fideli stylo a principio itinerarij
ipsius excerpta sunt, alicui de linguis insignibus
et religiosi commendare, qui potenti virtute verbo-
rum facta lucida perducatur in lucem. Vos quoque,
cum hanc epistolam susceperitis, orate pro Philippo
vestro, qui vester ero, quandiu fuero, in visceribus
Jesu Christi.

(96) Apud Sammarthanos Rainaldo a Pratis anno
1157 vita functo, successisse ponitur, ac diem ul-
timum clausisse anno 1161, apud Alberici chroni-

con; ex cœnotaphio autem anno 1160. Laudatur
a S. Bernardo in epist. 210 et 247.

PARS PRIMA

Auctore Philippo monacho Clara-Vallensi.

CAPUT PRIMUM.

De profectione Bernardi Constantiam versus; item de personis et nominibus eorum qui miraculorum oculati testes fuerunt.

1. Cum in regno Teutonicorum verus crucis servus Bernardus verbum crucis annuntiaret, necesse fuit ut regi Conrado pro quodam pacis negotio loqueretur. Occurrit autem Franckevort, quod in territorio Moguntino super Mogum situm est castrum, et a Francorum vado nomen accepit. Ibidem quoque Constantiensis episcopus, Hermannus nomine, vir religiosus adfuit, obnixius supplicans ut ad partes suas ascendere dignaretur. Cujus petitioni multa quidem negotia resistebant; maxime tamen Clara-Vallensium suorum intima sollicitudo et præcordialis affectus, ad quos redire omnimodo festinabat. neque enim aliorum uteri sui mater poterat oblivisci, sed toto fere anno avelli a se viscera sua gravissime querebatur. Vicit tamen constantia domini Constantiensis, cum opportune, importune, modo per se, modo per Regem et episcopos supplicaret. Sic nimirum intolerabile sibi indicat vir benignissimus pro se anxios contristari. Magis autem prævaluit timor Domini, et spiritus ejus suggerens apertam sibi esse ostium magnum. Hoc enim studium ejus, hæc consuetudo est, ut licet animum habeat affectione plenissimum, nullum tamen apud eum propria obtineat affectio locum in deliberatione faciendorum, sed totum sibi vindicet divinæ inquisitionis voluntatis. Acquievit ergo venire cum episcopo. Et Dominica prima adventus Domini ingressi sumus hæc episcopatus Constantiensis; et in villa cui nomen est Kentingen [*al.* Kentzigen, *prope Friburgum Brigotæ*], maxima populi devotione suscepti. Multa ex hoc divinæ miracula virtutis claruerunt, quæ, etsi nos tacuerimus, lapides clamabunt. Propterea qui præsentés fuimus, dignum duximus annotare ea vitandæ gratia confusionis, et dubitationis abigendæ. Singulorum enim præscripsimus nomina; et singuli quod vidimus et audivimus, certa veritate testamur. Erasmus autem cum eo ego, Hermannus Constantiensis episcopus, et Eberhardus [*al.* Eberardus] capellanus ejus [*al.* meus]; abbates duo Baldovinus, et Frowinus (97-98); monachi quoque duo, Gerardus, et Gaufridus: clerici tres, Philippus Leodicensis archidiaconus, Otto, et Franco: quibus ad-

A ditus est in ipso itinere Alexander (99) Coloniensis. Romam enim proficiscebatur; sed videns opera divinæ virtutis, et audiens crebram Patris exhortationem compunctus est et conversus. Singulorum nomina ex præscriptione primarum invenies litterarum.

CAPUT II.

De miraculis per beatum Bernardum factis Friburgi, Basileæ, locisque vicinis.

2. HERMANNUS EPISCOPUS. Mihi sacerdos villæ Herenheim, ob hoc ipsum vocatus, indicavit hominem cæcum jam annis decem, qui de domo sua erat, Dominica prima Adventus (100) signatum in transitu, ubi domum **1168** rediit statim illuminatum esse. Hoc ab alio prius audieram et in tota regione certissimum est. EBERHARDUS. Ego a duobus honestis viris, quorum alter sacerdos, alter monachus erat, audivi duos in villa Lapenheim [*al.* Kipenheim] ipsa die signatos similiter illuminatos. PHILIPPUS. Secunda feria me præsenté cæcus senex adductus est in ecclesiam, et post manus impositionem, sicut omnes audistis, illuminatum eum populus acclamavit. FROWINUS ABBAS. Ego hominem illum videntem vidi, et frater Gaufridus mecum. FRANCO. Tertia feria in Frienburg puerum cæcum mater obtulit mane in hospitio; dumque reportaret eum post manus impositionem, jussit pater inquiri a puero an videret: et ego ipse secutus sum; et cum interrogassem puerum, clare se videre respondit: quod et in multis probatum est argumentis. GAUFRIDUS. Statim ut ingressi sumus ecclesiam, adolescens claudus per signum vitæ gressum accepit. EPISCOPUS. Omnes vidimus cum ante altare cum populus in Dei laudibus acclamaret. EBERHARDUS. Ego illa ipsa die tres alios claudos erectos vidi. FRANCO. Mulierem cæcam, quæ in ingressu ecclesiæ illuminata est et populo præsentata, omnes vidistis. GAUFRIDUS. Et puellam, cujus arida manus restituta est sanitati, de qua inter oblationes cantatum est. GERARDUS. Ego ipsa die puerum illuminatum vidi. OTTO. Quarta feria, cum post Missarum celebrationem Pater regrederetur ecclesiam, mulieris manus aridas tetigit, quæ post paululum incolumitatem recepit. Cantum omnes audistis: ego et Franco vidimus ipsas manus. GAUFRIDUS. Sic et puero, cum egrederetur vicum, manus reddita est coram om-

(97-98) Frowinus ex monacho Einsidlensi factus est abbas in Monte-Angelorum apud Helvetiæ Subsilvanos, idemque nonnulla opuscula erudite scripsit, quæ vidimus in Bibliotheca Einsidlensi.

(99) Vid. de eodem sup. lib. iv, n. 48 et lib. i de Viris illustribus ord. Cisterc. c. 27. Item inf. lib. vii, c. 20. De Alex-Menol. cist. 29 Jul.

(100) Dominica illa anno 1146, quæ hæc miracula evenerunt, incidit in diem primam Decembris, concurr. lit. Dom. ac prima mensis Dec. die F. Hinc feriæ, quæ deinceps occurrunt, uti et Dominici dies ac festi, facile suis quæque mensium diebus aptantur.

nibus nobis. Sed et mulier clauda, quam Patris A EBERHARDUS. Cum educeretur Vir sanctus de ecclesia, imo deportaretur magis, ante ostium me presente et vidente claudum signavit, et tulit baculum ejus, et ille exsiliens ambulabat. PHILIPPUS. Cæcum a nativitate puerum, cujus, dum egredere-mur, Pater beatus aperuit oculos, et ego vidi, et populus multus qui aderat, et nos fere omnes. Similiter ex media parte corporis paralyticum, cui etiam osculum dedit post signaculum, et statim sanus factus est coram nobis; nam et manum ejus aridam ante curaverat. In villa Stieng cæca ab annis quatuor mulier in aquæ transitu illuminata est coram populo, et omnes fere vidimus eam. GERARDUS. Ego in eadem viâ puellam vidi, cujus manus arida sanata est, videntibus et acclama-

mantibus multis. B

3 ERISCORUS. Quid illud omisistis, quod prima die in Frienburg pro divitibus jussit fieri orationem, ut auferret Deus velamen de cordibus ipsorum; quia, pauperibus accedentibus, ipsi crucem suscipere cunctarentur? Neque enim otiosa fuit oratio; sed, ut scitis, ditissimi quique, etiam pessimi, vici illius signati sunt. PHILIPPUS. Meministis etiam cæci illius senis, qui in via signatus est, et quem admodum sensit Pater sanctus exisse virtutem, non a se quidem, sed a verbo virtutis et signaculo vitæ: remisit enim, cum paululum processissemus, qui inquirerent an videret, et inventus est videns. GAUFRIDUS. Ipse nobis secreto confessus est, quod sæpius futura erga eos, quos signabat, beneficia præsentiret: et de surdis illis mulieribus, quæ eadem illa diè in villa Crocingen, per quam transivimus, videntibus nobis auditum receperunt, ad tactum Prioris, sicut ex ipsius ore audivi, locutus est Deo, quod nullum adhuc surdum hac vice beneficium sensisse cognovisset, et sine hæsitatione tetigit eas. EBERHARDUS. Ego cum duabus illis etiam adolescentem vidi, qui in ipsa hora fuerat illuminatus. ERISCORUS. Herzerethheim [at. Heyeresheim, ut cap. 4, n. 30] quarta feria (101) mane, post missarum solemniam, puellam, cui restituta manus est, ergo obtuli. PHILIPPUS. Et ego puerum surdum et mutum ab utero, quem prætinus audistis recte loquentem et audientem clare. C

4. ERISCORUS. Ego ipse allocutus sum puerum, ubi signatus est: et libere statim respondit, et omnes audistis populi vociferationem. GAUFRIDUS. Unde ei verba quæ nunquam audierat? ERISCORUS. Ab eo qui linguas infantium facit disertas. GERARDUS. Hoc erat quod præcedente vespera secreto colloquentibus Pater dixerat, neminem adhuc mutum in hac vita se vidisse loquentem. Et post paululum: « Cum soleant, inquit, qui muti D a nativitate, etiam surdi esse; mirum valde est an aliquando sic curentur, ut linguam, quam penitus ante non noverant, subito intelligant et loquantur. PHILIPPUS. Puellam claudam, quæ ibidem erecta est, et gressum recepit, et puerum illuminatum omnes vidimus. FROWINUS ABBAS. Infantulum cæcum mater attulerat, et signatus receperat 1169 visum; sed illa adhuc nesciebat, donec ego puero pomum obtuli, et extensa manu apprehendit illud. Et ex hoc probatus est videre.

5. ERISCORUS. Sexta feria, Basilee, post sermonem habitum et datas cruces, mulier muta oblata est Viro Domini: cujus cum tetigisset linguam, statim solutum est vinculum oris ejus, et loquebatur recte. Hanc ego vidi, et ei locutus sum; sed claudum qui antea gressum receperat, de quo sic acclamavit populus, quis vestrum vidit? OTTO. Omnes vidimus eum. EBERHARDUS. Ego et milites domini mei ipsa die, id est sexta feria, puerum vidimus, quem ad hospitium sancti Viri cæcum mater adduxerat et reducebat videntem. GERARDUS. Multa eo maxime die facta sunt, quæ præ tumultu scire nequivimus. Audivi enim ipsum dicentem, quod cæcos eo die tetigisset, quos credebat omnino illuminatos esse, aut cito illuminandos. ERISCORUS. Sabbate juxta castrum Rinvel, puer claudus erectus est: et ego, cum audivissem vociferationem, præcedebam enim, rediit et inveni ambulantem claudum in medio populi exsultantis. EBERHARDUS. Secking vespere sabbati, dum ingrederetur ecclesiam Homo Dei, puer, cujus erant nervi cervicis indurati, et caput erigere aut circumducere non valebat, oblatus est, et ubi signatus est rediit solutis nervis, erexit caput et libere circumspexit. Serviens meus, qui in ipso hospitio pernoctavit et puerum vidit, mihi hoc indicavit, cum aliis sociis meis.

6. GAUFRIDUS. Ipsa est villa, ubi mane die Dominica, puero manus restituta est; et alter claudus a nativitate gressum recepit; et duo claudi, alter vir, et altera mulier, in egressu villæ erecti sunt, et baculis quibus sustentabantur abjectis, libere incedebant magnificantes Dominum. Nec longe processeramus, et ecce mulieris manus invalida signata est, et sanata. Omnes hoc vidimus, et ad singula clamor factus est, et exsultatio magna. Hominem etiam mente captum, quem in eadem villa Pater signaverat, et statim quietum ac sanè loquentem et agentem gratias vidimus, et ex hoc sanum permansisse audivimus. Redeuntes iuxta videre in sequentibus. In Mabill. autem ac Horatian. exempl. feria quinta vacat et bis ponitur feria quarta

(101) In notis Tornacensibus signatur feria quinta, id est 5 Decembris. Et vero in lectionem feriâ quinta satis perpendo, quia illæ ephemerides distribuuntur in ferias hebdomadæ singulas, uti licet

eandem villam sacerdoti locuti sumus; et dixit ex his de quibus certi erant, ipsa die ibi aut erectos aut illuminatos. Vesperij quoque, ut dux Conradus occurrit, claudus puer coram eo et militibus gressum recepit, videntibus etiam nobis. EPISCOPUS. Ibidem contigit, quod modo sileo, sed suo loco a vobis velim commemorari. EBERHARDUS. Ipso die in ingressu ecclesie Doningen, alterum claudum erectum vidimus et ambulantem. Mane secunda feria, ex utero claudus in ingressu ejusdem ecclesie, me presente et vidente, gressum recepit. Puer quoque, quem in hospitio nostro mane mutum videramus, coram nobis locutus est. Sed et hospita nostra nobis testabatur, neptem suam, quæ quadraginta annis cæca fuerat, a quarto anno ætatis suæ, ipsa die illuminatam. GERARDUS. Ego in hospicio die ipsa puerum cæcum illuminatum vidi. PHILIPPUS. Et ego adolescentulam cæcam, quæ prope villam illuminata est, quam et ex nostris, et ex populo multi viderunt.

7. GAUFRIDUS. Multa eo die vidimus, quorum jam non possumus recordari. Unum tamen occurrit, ipsa quam vidi lætitiæ magnitudine ad memoriam revocante. Dico autem de muliere, quam diu claudam in villa quadam, per quam transivimus, erectam vidimus omnes. EBERHARDUS. Ego cum militibus domini mei contuli, et ex his quæ tam illi viderunt, quam ego ipse, numeravimus triginta sex miracula, quæ facta sunt ipso die. Cæci 1170 undecim illuminati sunt: claudis decem et octo gressus redditus est: mancis undecim manus restitute: C turdus unus audivit. Si plus in summa veniunt quam triginta sex, inde est, quod prius personas numeraveram, modo signa. Nam erga puellam unam multa sunt facta, quæ cæca, clauda utroque pede, et muta erat et alteram manum aridam habens: ad multa etiam alia cantantem audivimus populum qui sequebatur nos; sed quia reverti nequivimus, non vidimus ea.

8. PHILIPPUS. Tertia feria Schaffhusen multa amissimus, quia tumultus intolerabilis erat, et omnino abstinere oportuit Patrem a benedictione infractorum, et fugere, adeo se populus invicem comprimebat. EBERHARDUS. Ego ipse ante altare rogabam obnixius, ne cui manus imponeret, prorsus D ignorans qua ratione posset educi. PHILIPPUS. In ingressu tamen ecclesie clauda gressum receperat, me presente, et populi cantum omnes audistis. Vidimus et alteram claudam, quæ egredientibus nobis de villa supra montem signata est, et confestim solutis nervis, libere ambulavit. EBERHARDUS. Me vidente in eadem villa surdus recepit auditum, et mulier gressum, quæ clauda fuerat utroque pede. Audivi etiam a milite quodam domini mei, qui in ipsa turba Sanctum Domini defendebat, et præsens erat omni hora, quod aridum brachium cujusdam sanatum sit, et claudus ambulaverit. EPISCOPUS. Feria quarta mane in ingressu ecclesie, me præsentem, et vidente cum populo, et fratribus nostris,

A claudus utroque pede, et manum habens unam aridam, ab utroque incommodo liberatus est, et libere ambulabat, et movebat manum. PHILIPPUS. Cæcum puerum, qui ibidem illuminatus est, ego vidi.

CAPUT III.

De miraculis Constantiæ, et per viciniam a beato Bernardo editis.

9. BALDWINUS ABBAS. Ubi Rhenum transivimus, cantus ille quem audistis, omnes enim in altera parte remanseratis, populo præoccupante naves, fuit pro erectione claudi cujusdam pueri, quem ego vidi. GAUFRIDUS. Cæcum senem, qui in eodem itinere, dum transiremus villam, lumen recepit, ego vidi, et mulierem claudam longo jam tempore, quæ sub manu benedictis exsiliit: cui sic congratulabantur omnes qui noverant eam prius; curru enim venerat, et pedibus revertebatur. PHILIPPUS. Puerum utroque brachio impotentem Pater signaverat, cujus dum alterum brachium extendisset, unus ex militibus alterum, dum ei offerre vellet, coram omnibus nobis extendit. GAUFRIDUS. Omnes vidistis quantum exsultavit mulier insolitam lucem mirata, quæ juxta lacum illuminata est. EPISCOPUS. Puerum paralyticum parte media signatum atque sanatum milites nostri se vidisse testantur. Filium quoque militis cujusdam, cujus erat manus arida, ut videbatur, fere duodenarium, cum adduceretur ego vidi: statim vero cantantes audivi, et inquisivi quid accidisset. Miles autem quidam respondit sanatum manum filii domini sui. ALEXANDER. Ego hunc sanatum vidi. GAUFRIDUS. Ego alterum vidi pauperem adolescentulum, cui manus arida restituta est, in villa proxima Constantiæ.

10. FROWINUS ABBAS. Quæ Constantiæ facta sunt, præ tumultu pauci viderunt: ego tamen cæcum illum, qui feria quinta ante altare illuminatus est, vidi. Abbas Augiensis adduci præceperat eum cujus mendicus erat. Puer quoque de hospitio nostro, quem ego ipse adduci feceram, ipsa die signatus, claudus enim erat, gressum recepit. Sed et pro tribus aliis signis in ecclesia cantatum est, et campanæ pulsate sunt, licet nemo nostrum viderit quid ageretur. GAUFRIDUS. Nulla sic ignoravimus, sicut ea quæ Constantiæ facta sunt, quia nemo nostrum se turbis immiscere audebat: et nos hæc quæ vidimus, loqui proposuimus. Ex eis quæ feria sexta facta sunt, nihil vos vidisse arbitror ipsa die. Nam Sabbato mane inter oblationes puerum vidimus cum multa devotione gratias agentem Patri, cujus oratione ipsa feria sexta amissum recepit gressum. Cujus devotionem Vir sanctus intuens, ad meipsum conversus, ait: « Non est inventus 1171 qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi puer iste. » Prius autem in ipsa oblatione, adolescens surdus jam duodecim annis, sicut ipse confessus est, sub manu signantis beneficium sentiens exclamaverat in gaudio et exultatione, quod recepisset auditum. Omnes eum vidimus: aliqui etiam ex nostris locuti sunt ei. Sic et

mulierem claudam; quæ ibidem gressum recepit, vidimus, et puellam claudam, quæ similiter est erecta. Altera quoque puella quæ surda erat, ibidem recepit auditum. Hæc, ut scitis, Constantiæ in capella domini episcopi facta sunt Sabbato.

11. PHILIPPUS. In solio, cum jam pararet exire, mulieris manus invalida sanata est, et hanc ego vidi. BALDOWINUS ABBAS. Ego adolescenti illi qui in exitu civitatis auditum receperat, locutus sum, cum populus exsultans vociferaretur. PHILIPPUS. Vespere Sabbati in hospitio apud Winterthur puellam mutam vidistis, cum eam mater adduceret; et quomodo postea redierit loquens, ipsi scitis: de multis enim interrogata libere respondit. Nam mane Dominica die præ tumultu omnes existis ecclesiam, nec vidistis quæ fiebant, licet clamorem populi vociferantis audiretis. Ego autem vidi puerum media parte corporis paralyticum, cui et brachium, et manum, et tibiam simul, et pedem, quæ omnia invalida erant, virtus divina restituit ad Patris benedictionem. Duabus quoque claudis, alteri quidem pede uno, alteri vero utroque, gressus redditus est, et has præsens vidi. ALEXANDER. Ipsa die in via nobis videntibus puer claudus gressum, et mulier surda auditum recepit; sed prope Turegum (102) coram multis qui occurrerant, claudus erectus est. GAUFRIDUS. Turegi secunda feria mane in ecclesia cæca mulier illuminata est. Hanc ego vidi cæcam cum adduceretur; et cum manus ei imponeretur præsens adfui, et protinus illuminatam vidimus universi. FRANCO. In eadem ecclesia, puella clauda gressum recepit, et mutus loquelam præsentibus et videntibus nobis. PHILIPPUS. Similiter et puella cæca, visum. Multa quoque ibidem facta sunt, quæ nemo ex nobis videre potuit præ tumultu.

12. GERARDUS. Ubi fluvium Lindemach (103) transivimus, cui superpositus est vicus ille, infra dimidium milliare, duo pueri manci manus, mutus unus loquelam, surdus unus auditum, senex cæcus visum, coram omnibus receperunt. Hæc nos omnia vidimus, et certissime ac diligentissime probavimus acclamante ad singula multitudine, quæ Sanctum Domini deducebat in lætitia et exultatione. PHILIPPUS. In ipso itinere clauda erecta est, quam in humeris deportatam ubi signavit Pater, deponi jussit et ambulare. Hæc erat cui sic congratulabatur vicinæ mulieres, et omnes qui noverant eam. Sed et surdus quidam ipsa die juxta viculum per quem transivimus, coram nobis recepit auditum. GERARDUS. Feria tertia profecti mane a viculo cui nomen Birbovermesdorff, priusquam fluvium Rufam transivimus, duas mulieres claudas vidimus in itinere erectas. Utriusque directionem Pater, dum eas agitaret, sine ulla hæsitazione cognovit. Substitit enim, et utramque deponi fecit, et libere ambulabant magnificentes Deum. ALEXANDER. Ipso die juxta viculum puer intorto et

(102) Alias, *Tigurum*. Prius nomen mediæ ætatis Scriptoribus usitatum fuisse testatur Bertius in Germania sua.

A rigido collo, sanatus est coram nobis, et libere caput movebat. EBERHARDUS. Unum omisistis quod ego vidi, et populus multus villæ quæ dicitur Frichen, omnes enim præcedebatis. Ibi clericus quidam de villa quæ dicitur Seckingen, obnixius rogavit Sanctum Domini, dum ingrederetur villam, ut aliquod faceret signum, quia populus durissimus erat: et ecce mulierem, claudam ab annis viginti, offerebant; quam, ubi signavit Pater, jussit deponi, et libere ambulavit.

13. ALEXANDER. Mane quarta feria apud castrum Rinvelt, ubi pernoctaveramus, priusquam intravit Vir sanctus ecclesiam, in atrio exteriori intortum collum pueri sanavit: et puellæ manum invalidam reddidit sospitati. GAUFRIDUS. In ecclesia, post missæ celebrationem, puellam ei obtulimus, quæ ex utero matris suæ cæca, vix lucem solis videre poterat, nec aliud discernere. Cujus oculos sputo linivit Pater beatus, et continuo clare vidit, et omnia discernabat. Ibidem quoque surdus auditum, et cæcus quidam visum recepit. ALEXANDER. Puer etiam alter, 1172 cujus nervi cervicis obdurati et retracti caput circumducere non sinebant, in ecclesia sanatus est ipsa hora. In via quoque, contracta mulier et omnino impotens, quam in ventilabro deportaverant in occursum sancti Viri, ut signata est, exsiliit clamitans, et facta est lætitia magna in populo. Sed et prope Basileam, vir quidam, qui graviter audiebat, clarum recepit auditum.

14. Quinta feria ante lucem egressi festinavimus Ronascle. In ipso autem itinere surdus quidam recepit auditum, et puer altero oculo cæcus, vidit utroque: nec latuit Patrem, sed cum paululum pertransisset eos, misit qui scrutarentur, et inventum est ita. EBERHARDUS. Cum misisset te, inquit ad Alexandrum, ut videres an puer illuminatus esset, conversus ad me qui propius incedebam, ait: « Deus aperuit oculum pueri illius. » Sexta feria in ecclesia Ronascle, ubi intravit, puer allatus est, altero oculo parum, altero nihil videns: et continuo clare vidit utroque. Omnes vidimus eum. Nam continuo etiam alio signo conclamatum est, et dicebant cæcum illuminatum esse, sed videre eum nequivimus præ tumultu. FRANCO. Puerum quendam claudum, qui post sermonem habitum ad plebem, erectus est in ipsa ecclesia, de quo etiam vociferati sunt, ego ambulantiem vidi in medio populi acclamantis. EPISCOPUS. Sabbato in ecclesia Berche post missarum celebrationem, clericus altero oculo cæcus jam per quinquennium, visum recepit. Et ego eum vidi agentem gratias et exultantem. OTTO. Prius ibidem convalescerat puer intortum habens collum, cujus, sub manu Patris, nervi crepuerunt et relaxati sunt, et pueri pater et puer ipse incredibiliter lætabantur. Omnes audistis cantantem populum: ego puerum vidi. GERARDUS. Adolescentem, cujus arida erat manus cum brachio toto, et ibidem curatus est; omnes vidimus.

(103) Lindemagus, *al.* Limagus, amnis qui Tigurum sciat, cujus utraque pars tribus pontibus jungitur.

Et puellam, quæ Dominica quarta Adventus (104) Argentinæ in ecclesia post missarum celebrationem erecta est: de qua sic exsultabat pater, sic populus exclamabat. PHILIPPUS. Ipsa die, priusquam navem ingrederemur, puer claudus erectus est, et coram populo libere ambulabat, et qui aderant vociferabantur cum gaudio, sicut omnes audistis. Secunda feria in navi proficiscebamur, et non poterant accedere qui infirmabantur. Vespere tamen Bagenbach in hospitio mulier clauda gressum recepit. GERARDUS. Ipsa hora, qua mulier supervenit, querebamus invicem nihil nos ea die vidisse: et illa statim sine bæculo ambulare cœpit gratulabunda et laudans.

CAPUT IV.

Beatus Bernardus venit Spiram in vigilia Natalis Domini ad conventum Imperatoris et principum, et de miraculis ibidem patris.

15. Tertia feria, vigilia fuit Dominicæ Navitatis, et navi venimus Spiram: ibi enim diem festum celebravit rex Conradus, ibi coronatus est: ibi adfuit episcoporum principumque conventus. Illic Pater sanctus advenit, inter principes quosdam pacem cupiens reformare; quorum inimicitias ab exercitu crucis Christi multi detinebantur. Verumtamen non crebra solent in illis conventibus apparere miracula, nec dignatur Deus, ubi tantus est concursus multitudinis curiosæ, revelare gloriam suam. Sed non fuit otiosus Patris adventus: ibi enim factum est, ut ipsius verbis utar, miraculum miraculorum. Siquidem Rex signatus est præter spem omnium, qui coavenerant: cucurrit velociter sermo vivus et efficacax; vere ibi probatum est quod cor regis in manu Dei est. Prius enim apud Frankenvert Regem secreto convenerat Vir beatus (105), admonens ut ipse salutis propriæ provideret in tempore misericordiæ aberis. Cui, cum respondisset nullum sibi hujus militiæ inesse propositum, tacuit Vir mansuetissimus dicens, non esse parvitatibus suæ importunius instare regiæ majestati. Sic et Spiræ cum in sermone publice jam secundo Regem, sicut prius, peregrinationis admonuisset ex nomine, die tertia cum beati Joannis festività ageretur, secreto aggressus cum solita mansuetudine, suggerens providendum omnino, ne sic præteriret eum poenitentia levis, brevis, **1173** honorabilis, salutaris, quam ad salvandos peccatores divina pietas excogitaverat. A quo hoc tandem responsum obtinuit, quod deliberaret secum et consuleret suos, sequenti die suer hoc responsurus.

A Exinde intra Missarum solemnia, beati Patris animum cœpit Spiritus stimulare divinus, ut præter morem, nullo rogante, diceret, non oportere sine sermone præterire diem. Quid multa? locutus est, et in fine sermonis Regem, non ut regem, sed ut hominem tota libertate convenit. Proponebat enim futurum judicium, hominem ante tribunal Christi astantem, imperantem Christum, et dicentem: « O homo! quid debui tibi facere, et non feci? » Ex hoc autem numerans regni culmen, divitias, consilia, virilem animum et corporis robur; his et hujusmodi verbis commovit hominem, ut in medio sermone non sine lacrymis exclamaret: « Agnosco prorsus divina munera gratiæ; nec deinceps, ipso præstante, ingratus inveniar: paratus sum servire ei, quandoquidem ex parte ejus submoneor. » Dixit, et ecce populus rapiens verbum de ore loquentis, exclamat in laudem Dei, et resonabat terra in voces eorum. Continuo signatus est Rex, et vexillum ab altari per manum Patris suscepit, quod ipse in exercitu Domini manu propria deportaret. Signatus cum eo nepos ejus dux Fridericus junior; signati alii principes, quorum non est numerus. Ipsa autem die juxta capellam, ubi Pater sanctus Missam celebravit, puer claudus me præsentem gressum recepit (106).

16. EBERHARDUS. Sabbato mane, cum Innocentium festus ageretur dies, exeunti de hospitio Patri sancto occurrebam, adducens mecum militem qui signari volebat, et ecce in media turba puerum cæcum intuens: « Quid vult, inquit, puer iste? » Cujus verba cum minus intellexissem, quod Romana lingua loqueretur: « Adduc, inquit, puerum ad me. » Factum est ut imperavit, et confestim signatus puer visum recepit. Ego ipse in multis probavi quod clare videret. GERARDUS. Post Missæ celebrationem in capellam, quæ dormitorio canonicorum adjacet, inductus Vir Dei, inquit, signavit uno cæcum oculo, et visum statim recepit: cujus et cæcitas prima, et illuminatio secunda diligentissime probata est. Sic et surdum, dum ab ecclesia rediret, impresso crucis signaculo fecit audire, immittens digitos in aures ejus: et hoc vidimus, et probavimus. EPISCOPUS. Sic et cæcum illum, qui Dominica ante altare illuminatus est, dum graduale cantaretur, quem ego ipse obtuleram. EBERHARDUS. Multa ibidem facta arbitror quæ non vidimus. Sæpe enim cantantem audivimus populum, et nemo ex

(104) In notis Tornacensibus observantur sequentia: Domin. quarta Advent., et in omnibus feriis illius hebdomadæ, usque ad Sabbatum, id est a 21 (*leg.* 23) die Decemb. usque ad 28 Decemb. quo celebratur festum SS. Innocent., nihil est in ms. cod.; unde collige illa quæ illis diebus facta fuere miracula esse amissa, ut et adventum S. Bernardi Spiram, ubi illis diebus moratus est, ut assisteret diez imperiali.

(105) Vid. Otton. Frising., lib. II, *De Frid. imper.*, c. 39.

(106) Otto Frisingensis in lib. I *de Gestis Frid-*

rici, cap. 39, hujus rei meminit; testaturque, tunc Bernardum, cui alias nequaquam favere solet, plurima in publico vel occulto fecisse miracula. Addit Rudolfum seu Radulfum illum monachum, qui Judæos necandos esse palam prædicabat, apud Bernardum Epist. 322, ab eo accersitum, compulsisque, ut omisso in posterum prædicationis officio in cœnobium suum rediret, populo graviter indignante, et seditionem movere volente. Denique subdit in consequentibus, Bernardi epistolam, Ratisbonæ in conventu a Conrado lectam, infinitis hominibus cruce signationem persuasisse.

nobis irrumperere potuit, ut videret quid ageretur. Unum tamen surdum, qui ibidem recepit auditum ego vidi, et ego obtuli eum.

CAPUT V.

De aliis miraculis Spiræ factis.

17. PHILIPPUS. Ipso die conventus factus est, ubi manifeste Spiritus adfuit: neque hinc cuiquam dubitare licebit. Convocavit enim Rex omnes principes et milites qui signati erant, simulque residentibus universis, exhortatus est eos Pater sanctus, non humanis sermonibus, sed divinis. Ubi vero egressi fuimus, et Rex ipse cum principibus Sanctum Domini deducebat, ne comprimerent eum turbæ, puer claudus oblati est ei coram Rege. At ille signo crucis edito puerum erigit, et jubet coram omnibus ambulare. Quanta lætitia, quanta exultatione puer deductus sit, quis loquatur? Conversus autem Pater sanctus ad Regem: « Propter vos, inquit, factum est hoc, ut noveritis quia Deus vere vobiscum est, et acceptum est ei quod cœpistis. » Ipsa hora priusquam egredieremur hospitium, puella erecta est, et cæca mulier illuminata. EBERHARDUS. Mane secunda feria, cum ad ecclesiam Vir sanctus proficisceretur, multitudo languentium **1174** impediēbat nos, et omnes præcedere jussimus. Nec mora, claudus quidam ante altare erectus est: utrum esset signatus, ignoro. Ambulantem tamen vidi, et ligni pedem in ecclesia pendentem. OTTO. In capella Regis ipso præsentē puer claudus ex utero gressum recepit. EBERHARDUS. Eadem die alii duo, claudus alter, et alter curvus, erecti, et me præsentē ad majorem ecclesiam ab universo populo sunt deducti. Nam vociferationem et sonantes campanas omnes audistis. Vix redieram domum, et ecce iterum clamor, iterum compulsatio. Festinavi ad ecclesiam, et duos iterum claudos adduxerant, qui ipsa hora receperant gressum.

18. GERARDUS. Vespere, dum rediret Pater a curia Regis, multitudo languentium hospitii januas obsidebat: quos in ordinem fecimus residere, et singulos tetigit ac sanavit. Ibi puer claudus ex utero gressum recepit. Alter cæcus uno oculo illuminatus, et vir claudus ab annis decem erectus. Hos ego vidi statim sanatos sub manu benedicentis. Unus e fratribus nostris, unum adhuc surdum qui auditum recepit, se vidisse testatur, et mulierem gratias referentem, quod a dolore capitis convaluisset. EBERHARDUS. Feria tertia puer cæcus illuminatus est, quem ego vidi. PHILIPPUS. Item vir quidam in præsentia Regis et principum, unius oculi visum recepit. In ipso loco factum est unde plurimum congratulamur, eo quod præsentē esset dux quidam Græcus, missus a Rege Constantinopolitano. Hic in capella Regis loquebatur Patri nostro, cum mulier cæca oblata est: ubi vero signata est coram eo, statim illuminata est, et homo ille compunctus est plurimum in hoc verbo. Sic et circa vesperam astante

(107) Hic est Anselmus episcopus Havenbergensis seu Havelbergensis, cujus dialogi tres adversus

A Rege, et ipso Duce, et principibus multis, puer claudus offerebatur. Protinus autem fiducialiter loquens vir fidelis, audientibus omnibus ait: « In nomine Jesu Christi tibi præcipio, surge et ambula. » Sonuit vox virtutis, et secuta est virtus: surgensque puer, libere ambulabat, et prius quidem tremētibz membris vel tibiis ibat, sed paulatim sub oculis omnium roborabatur.

19. GERARDUS. Anselmus episcopus Havenbergensis (107) in fronte et faucibus gravissime patiebatur, ut vix aliquid gustare posset, aut loqui. Hic ergo rogabat beatum Virum dicens, « Quia deberes etiam me curare. » Cui jucunde respondens: « Si eandem, inquit, haberes fidem, quam habent mulierculæ, posset tibi forte prodesse. » At ille: « Et si ego, ait, fidem non habeo, salvum me faciat fides tua. » Tandem signavit eum Pater et tetigit: et continuo dolor, omnisque tumor abscessit. PHILIPPUS. Victa est curiositas nostra, quia crebra miracula quotidie coruscant. In octavis Nativitatis Mariæ, dum ad ecclesiam proficisceremur, in claustro canonicorum puer claudus gressum recepit, et coram ipso Patre nostro ambulabat exultans. GERARDUS. Inter Missarum solemnias curvus puer erectus est: et hunc vidi cum ad altare deduceret mater incolumem, ut offerret pro adepta salute candelam. OTTO. Post Missarum celebrationem mulier clauda gressum recepit, quam nos vidimus omnes ambulāntem. GERARDUS. Multa quidem et hac die, et sequenti collata beneficia languentibus vidit Rex ipse, vidit curia, vidit universa civitas Spirensis, a cujus memoria deleri non poterunt in æternum. Nostra quidem schedula, ubi hæc annotaveramus, negligentia cujusdam fratris amissa est: parcat ei Deus. Tria tamen occurrunt memoriæ; nam cætera investigare non vacat. Feria quinta pueri duo, quorum uterque oculi unius lumen amiserat, in hospitio illuminati sunt, et paralyticus curatus est, quem deportaverant in grabato. PHILIPPUS. In capella Regis, dum perficeretur reconciliatio, pro qua nominatim venerat Pater beatus, signavit hominem, cujus caput sine intermissione tremebat, et sanatus est ipsa hora. Puer etiam claudus ibidem erectus est. GERARDUS. Vespere in hospitiiis **1175** duo cæci illuminati sunt coram nobis. Mane sexta feria coram nobis cæcus visum recepit.

20. Sed eundem est nobis; et qui hæc deportaturus est, nuntius jam festinat. Quærimus proinde, quid dominus episcopus reservavit. Episcopus. Optime factum est, ut me commoneres: nam mihi, fateor, prorsus memoria exciderant. Sagittarius quidam serviens ducis Conradi, cum nobis Dux occurrisset, detrahebat verbo crucis, et sanctum Dominum blasphemabat, dicens: « Quia non plus ille signa facit quam ego. » Ubi ergo ad imponendam manum infirmis Pater substitit, accessit homo, et vidit cui derogaverat: statim cecidit Græcos editi sunt in Spicilegii tomo XIII. De eo Eugenius III, apud Ottonem lib. 1 de Frid. cap. 64.

caecis, et diu jacent sine sensu. ALEXANDER. Ego illi proximus eram quando cecidit, et equus quidem immobilis stabat. Iniquus autem ille impulsus, subito virtute divina cecidit retro. Obstupimus omnes, et advocavimus Patrem: nec prius ille miser surrexit, quam descendens et orans erigeret eum. Sic in seipso cognita virtute, cui prius detrahebat, incredulus, sequenti die signatus est ad præceptum Patris nostri, in exercitum Domini profecturus.

A EPISCOPUS. Per omnia benedicta miseratio Domini, qui novissimæ huic generationi unum saltem ex antiquis sanctis reservavit, ut tanquam lucerna ardentissima temporis hujus tenebras vita, doctrina, miraculis consecraret. Felices vos, qui sub penis ejus speratis, et satiamini ab uberibus consolationis ejus! felix congregatio, quæ tanto Patre lætatur; cujus nos miseri sæculares tenui saltem notitia gloriamur!

PARS SECUNDA.

Auctoribus variis.

CAPUT VI.

Epistola Monachorum Clara-Vallensium et comitum sancti Bernardi ad clericos ecclesiæ Coloniensis.

Dominis et amicis suis clericis ecclesiæ Coloniensis, salutem dicunt fratres et amici eorum, Everhardus, Gerardus, et Gaufridus monachi qualescunque; Philippus Leodicensis, Volmarus (108) Constanziensis, et cæteri tirones spiritualis militiæ, quos Vir sanctus eripuit de medio Babylonis.

21. Ante omnia decet nos ex ipsis medullis cordium tibi gratias agere, Domine Deus noster. Multiplicasti enim super nos misericordiam tuam, et magnificasti facere nobiscum, immemor omnium iniquitatum nostrarum, quibus digne puniendis nec ipsa quidem gehenna sufficeret. Et unde hoc nobis, peccatoribus utique pessimis omnium, quos tua ordinante patientia, tellus invita cogitur sustinere? unde hoc nobis, ut sub tantæ sanctitatis patrocínio respiremus? O vere inestimabilis cumulus miseracionis! o incomprehensibilis divinæ pietatis abyssus! Accumulavit gratiæ suæ munera super Virum quem elegit, ut ad eum colligat undique desperatissimos peccatores, in quo securius habeant sibi repositam sanctitatem. Vos autem, charissimi, usquequo gravi corde? (*Psal.* iv, 3.) Nonne si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ in vobis factæ sunt his diebus, egissent poenitentiam in cinere et cilicio? (*Matth.* xi, 21.) Ad signum unum aliquando conversa legimus de populo, utique duræ cervicis, hominum tria millia, cum in porta templi mendicantem claudum de ore Petri prolata vox virtutis ambulare fecisset (*Act.* iii, xiv). Quantos in brevi civitas Coloniensis vidit erectos? Et multi quidem de populo, ad quod vocabantur, conversi sunt, et oblatam sibi a summo Pontifice indulgentiam, et indictam poenitentiam devotissime susceperunt.

22. Sed certe, nisi abundaverit justitia vestra plus quam eorum, non intrabitis in regnum cælo-

(108) Al. *Wolkemarus*, de quo infra, num. 24 seqq.

B rum (*Matth.* v, 20). Laici de mundo sunt: licite cogitant quæ mundi sunt. Apostolis dictum est: *Vos de mundo non estis, sed ego vos elegi de mundo* (*Joan.* xv, 19): quorum vos hodie occupatis loca, quorum stipendiis vivitis, quorum potestatem tenetis, quorum auctoritate polletis, quorum vobis vindicatis honorem; cum quibus, ut pace vestra dixerimus, communia vobis **1176** sunt omnia, præter conversionem et conversationem, præter opera et voluntatem, præter vitam denique et opinionem. Si in terra pasci gregem viderit, quis miratur? Pastorem autem similiter incurvari deorsum, similiter inhiare terrenis, et quæ inferius sunt querere, nunquid non ridiculum est, et abusio magna? *At nunc erubescite, Sidon, ait mare* (*Isa.* xxiii, 4): *Publicani et peccatores præcedunt vos in regnum Dei* (*Matth.* xxi, 31). Desperata est plaga cleri hujus: a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Ditata est Ecclesia terrenis possessionibus, sed virtutibus spoliata. Neque enim longa eis esse potuit cohabitatio, ex quo pauper factus propter nos Rex gloriæ ita paupertatem elegit ut diceret: *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus* (*Luc.* xiv, 53). Heu! heu! videmus venenum additum Ecclesiæ, sicut dictum est Ludovico, quem nominatis Pium, qui præcipue ditavit ecclesias. Legimus enim in historia ejus, quod audierit vocem dicentem sibi: « Venenum Ecclesiæ addidisti (109). » An forte vobis videtur absonum, venenum interpretari divitias? Christus etiam in Evangelio spinas vocat (*Marc.* iv, 18, 19): et Apostolus eas laqueum definit esse diaboli. *Quicumque, inquit, divites volunt fieri in hoc sæculo, incidunt in tentationem et laqueum diaboli* (*1 Tim.* vi, 9). Evadant ergo, qui volunt fieri pauperes, et secure decantent, quia *Laqueus contritus est, et nos liberati sumus* (*Psal.* cxxiii, 7). Agnoscite vocem jucundam, qui laqueum hunc transilistis: fratres vestros loquimur, qui adhuc inter vos solo tantum corpore detinentur.

(109) Alii id Constantino tribuunt. Vide Bæseum ser. 4 Domin. 4 Quadrag.

Neque enim otiosus fuit, videlicet ad clerum, sermo Domini, ut magis inexcusabiles sint, qui adhuc in perditione persistent: imo facilius trahat cæteros funiculum triplex, qui difficile rumpitur; cum verbo et signis, etiam proximorum accedat exemplum. Protrahunt epistolam, ut videtis, ubertas materię et desiderium fervens, quo vos omnes habere cupimus socios in visceribus Jesu Christi. Veruntamen supersedendum est nobis, præsertim quod copiosius hæc et efficacius ab ipso Patre nostro annuntiata sunt vobis, Domino cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis. Multi ex vobis curiose legerunt exemplar libelli, quod ad illustrem Henricum (110), regium spiritu magis quam sanguine, misimus de signis quæ vidimus a prima Dominica Adventus usque ad discessum nostrum a curia, quæ nuper Spiræ habita est. Multi adhuc petunt, ut quæ facta sunt apud vos, non negligamus adjungere: quod hæc vobis dulcius sapiant quæ præsentibus ipsi vidistis. Quod triplex nobis consideratio persuasit, ut et novi fratres, dum sæcularibus adhuc terminandis negotiis detinentur, in lectione hac recalescant; et cæteri cogitent quale sit quod admittunt, qui tanto Patri, quem profecto, ubi Deus sustulerit, multi lacrymabiliter plangent, quod eum dissimulaverint, dum vocaret, animas suas committere, aut illecti voluptatibus nolunt, aut trepidant cordis pusillanimitate retracti. Sed et habeat, ut dignum est, nobilis ecclesia Coloniensis memoriale sempiternum earum rerum, quarum præsentia meruit exaltari. Non quidem ut nostrum hoc scriptum reservandum sit; sed ut luculentius hæc et dignius scribant, qui scientiam habent, et possunt diligentiam adhibere. Nec dubitamus multo plura et apud vos, et in itinere miracula claruisse, quam tunc potuerimus nosse, aut possimus nunc recordari. Sed certissimè tantum et probatissima scripsimus: ea quoque addere proposuimus, quæ singulis adhuc diebus per fidelem servum et devotum famulum virtus Omnipotentis mirabiliter operatur. Sed et pauca ex his, quæ vidimus a Spira usque ad Coloniã, huic annotationi præmittendã credidimus, ut priori narrationi ista cohæreant. Nonnulla quoque ex his quæ præsentibus viderunt venerabiles abbates Theodoricus Campensis, et Herwinus Steinveldensis (111), sicut ab eis accepimus, sub eorum nominibus sunt descripta.

1177 CAPUT VII.

De miraculis a Spira Coloniã usque per beatum Bernardum editis.

23. Jam quia reverendus episcopus Constantiensis abest, locum ejus clericus ipsius, noster jam frater, Wolkemarus suppleat in hac relatione, et primus

(110) Fratrem Ludovici Junioris Francorum regis.

(111) Theodoricus electus est abbas Campensis anno 1136. Herwinus ipse est præpositus, post abbas Steinveldensis, de quo infra num. 26: cujus epistola ad Bernardum Sermoni 65 in Cantica præ-

A ipse loquatur. WOLKEMARUS. Utinam inter nomina electorum nomen meum jubeat Deus ascribi! Utinam in libro vitæ vel ultimum inveniatur ipsius oratione et meritis, in cuius laude præsentis, primum id fieri vestræ placuit Sanctitati. Sexta igitur feria, sicut prioris libri finis declarat, soluta est curia Spiræ, et nos Wormaciam festinavimus: ubi Pater sanctus, hoc obnixius rogaretur, moram facere noluit dicens: « Quia oportet me et aliis civitatibus evangelizare. » Transierat enim per Wormaciam ante duos menses, et sermone habito innumerabilem ibi signaverat populum signaculo militiæ christianæ. Prius tamen quam egrederemur die sabbati, infirmos tetigit, qui convenerunt: ubi inter manus meas surdi duo, quos offerebam, astante populo et acclamante auditum sibi redditum fatebantur cum multa exultatione. PHILIPPUS. In itinere (112) puer claudus erectus est, quem omnes vere vidistis. GAUFRIDUS. Secunda feria, die festo Epiphaniæ apud castrum Gruzenach, regrediens ab ecclesia Pater beatus, puerum tetigit et erexit, quem sex annis penitus claudum fuisse parentes sui, et alii plures de populo circumstante, qui eum noverant, testabantur. Hunc nos ipsi statim vidimus ambulatam, dum ad ecclesiam deduceretur, in laudem Dei acclamantibus universis. WOLKEMARUS. Tertia feria Pichenbach (sic enim nominant viculum ubi pernoctavimus) die Apparitionis mane tria apparuerunt miracula, quæ præsens vidi oculis meis. Siquidem in ingressu ecclesiæ surdus oblatu est, a quo statim Vir Domini sacratis digitis suis surditatem repulit, et immisit auditum. In ingressu quoque gressum puella altero pede clauda recepit. Necdum exierat villam Pater beatus, et ecce offerunt ei paralyticum in grabato, qui, audita fama virtutum ejus a vico magno, qui supra Rhenum situs est, et nominatur Bobardus, plastro sese fecerat deportari: et hunc quoque signavit, tetigit, et erexit, et ad propria misit incolumem.

24. GAUFRIDUS. In parochia Treverensi situs est famosissimus vicus, ubi Rhenus et Mosella confluunt, unde et Confluentia nominatur. Ibi multa coram omni populo ostensa sunt signa, quæ nostram notitiam aut memoriam effugerunt. Claudum tamen puerum, qui in ecclesia sancti Florini post Missarum celebrationem erectus est, memini me vidisse. Sed et cæcum ibidem illuminatum asserit Fredericus noster, qui ab eodem vico secutus est Sanctum Domini una cum Adulfo optimo adolescente. Hic, ignorantibus propinquis et amicis, nobiscum transiit Mosellam, indutus tantum superpelliceo, sicut venerat ab ecclesia sancti Castoris, in qua canonicus erat. Reliquit alter Joseph pallium cum adultera,

missa est, ubi Evervinus appellatur.

(112) Sic legendum videtur *die Dominica*, quam signatam lego in proxime dictis excerptis, post sabbatum, et ponendum ante *in itinere*, ne alioqui Dominica dies omittatur hic præter morem, quod incidit in diem 5 Januar.

fugitque Ægyptios, et effugit. In eodem itinere cum paululum processissemus, claudus quidam notissimus in terra illa equo advehebatur. Hujus ita nervus femoris aruerat, ut replicato genu quantum mensura est palmi unius, tibia illa brevior altera videretur. Signavit autem eum Vir sanctus, et nihil hæsitans de virtutis effectu deponi jussit, et ambulare; sed non fuit qui obediret, forte quia minus speraverunt id qui astabant, aut quia minus intellexerunt verbum. Siluit ergo Pater, sed non siluit vox virtutis: subito siquidem exclamavit homo laxari sentiens nervum, et extendi genu super equum quo vehebatur. Statim vero depositus libere ambulabat magnificans Deum, et tota illa die suum secutus est curatorem. Alter quoque, cujus similiter femoris nervus aruerat, ut vix summis digitis pedis unius terram tangeret, sanatus est in via eadem, ita ut libere talum deponeret, et sine baculo graderetur. WOLKEMARUS. Feria quinta apud viculum Riegemach, mane priusquam egrederemur, me præsentem puer quidam gressum recepit, qui sex annis claudus existerat, sicut ab ipsis parentibus ejus accepi. Ibidem 1178 etiam mulier surda audivit, et vir cæcus illuminatus est, cui unus tantum oculus erat, et hic quoque ad nihilum valens.

25. CATYBAUDUS. Memor sit in æternum diei hujus civitas Coloniensis, qua suscipere meruit Hominem sanctum, quem semper optaverat. Quia tamen insperatus advenit, minor eo die fuit frequentia populorum. Sic nimirum gloriæ calculator humanæ solemnes semper exceptiones, quoad in se est, fugere consuevit, et elegit magis occulte ingredi civitates. Raro tamen id potest, quia sequitur major gloria repellentem. Mane, sexta feria, priusquam ingrederemur ecclesiam, in hospitio nostro mulier cæca oculo uno ab annis decem, ad tactum beatæ manus coram nobis visum recepit. Hæc in ecclesia statim præsentata est clero, et diu jacuit ante altare gratias agens Deo. Interea puer quoque cæcus in ipso hospitio est illuminatus. Ex quo ingressus ecclesiam Pater sanctus ad altare beatæ Mariæ, quod in orientali parte locatum est, Missam celebravit: ubi vero complevit, coram omni populo puella cæca illuminata est, et matrona dives et nota in civitate, cujus crura arida ab annis tribus extendi penitus non valebant, resolutis nervis ad signum vitæ sine dilatione stetit erecta. In pulpito quoque, dum sermonem habiturus ad populum ascendisset, cæcus senex visum recepit. Multa quidem et alia signa facta sunt in ipsa die, et sæpius acclamabant. Sed nemo nostrum inquirendi existit curiosus. Sabbato quoque multa in hospitio vidimus, et cognovimus ea; sed, quia annotare negleximus superveniente multitudine cæterorum, nobis jam penitus exciderunt. Verba tamen quæ ad clerum habuit (neque enim exire voluit ad populum ea die), et quomodo formam hanc clericorum, imo vitam prorsus informem, omnibus divinarum testimoniis Scripturarum probaverit esse contrariam, non omnibus eis arbitror excidisse. « Vos, inquit, propheta

notabat, cum diceret: *In laboribus hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia* (Psal. LXXII, 5, 6). Et Isaias eodem spiritu, imo Deus per Isaiam: *Misereamur, inquit, impio, et non discet facere justitiam; in terra sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini* (Isai. xxvi, 10). Et expressius ac nominatim in alio propheta: *Principes populi mei, inquit, ejicientur de domibus deliciarum propter pessimas voluntates suas, et cleri eorum non proderunt eis.* Sed hæc alias. Jam ad narrationis ordinem revertamur.

CAPUT VIII.

De variis miraculis Coloniae-Agrippinæ factis.

26. Dominica, priusquam Missa celebraretur, cæcus quidam per signaculum lucis et vitæ illuminatus et adductus est ad altare. Ea siquidem die ad promissum sermonem convenerat populus inestimabilis, quantum nemo clericorum sese aliquando in ecclesia illa vidisse dicebat. Celebravit autem Missam Pater sanctus ad altare beati Petri, quod in occidentali parte situm, obtinet in ecclesia principatum. Ibi post Missæ celebrationem, innumera coram omnibus miracula contigerunt. Honorata mulier et notissima in civitate, quæ per quinquennium uno oculo cæca, multa sese in medicos fatebatur inutiliter expendisse, sub manu signantis visum recepit. Altera quoque similiter illuminata est. ABBAS CAMPENSIS. De multis quæ ibidem vidi, duo tantum occurrunt memoriæ. Dico autem de puella surda et muta quæ confestim audivit et locuta est: et de juvene claudus, quem ad servi sui orationem divina virtus erexit. HERVINUS ABBAS STEINVELDENSIS. In platea ubi sermonem habuit Vir beatus, eo quod ecclesia populum capere non sustineret, nobis astantibus cæcus quidam visum, et mancus aridæ manus simul et brachii adeptus est sanitatem. ABBAS CAMPENSIS. Ubi finito sermone domum regressi sumus, ex quo januam intravit exteriorem, priusquam hospitii limen attingeret, me præsentem, curvum erexit puerum: mulieri insanæ reddidit mentem: claudam ambulare fecit, et cæcam uno oculo matronam Pater beatus illuminavit. GERARDUS. Hæc fuit de qua sic 1179 mirabatur unus e fratribus nostris, quod et diviti beneficium tam facile præstaretur; et vere digna fuit omni admiratione celeritas. Prius enim quam signata videretur, illuminatam se esse clamavit.

27. EBERHARDUS. Ex quo pransi sumus, nunquam nobis illa die miracula defuerunt. Et hæc quidem certius novimus, diligenter probavimus ea. Stabat enim Vir sanctus in fenestra, et per scalam offerebantur infirmi: siquidem ostium domus aperire nullus audebat; tantus erat impetus et tumultus. Ibi quoque filia divitis cujusdam viri notissimi in civitate auditum recepit, quem ex multis annis prorsus amiserat. Hanc in claustro quodam parentes ante locaverant, sed remiserant eam sanctimoniales, eo quod penitus amisisset auditum. Diu quoque sic manserat nihil audiens, donec ad tactum sacram

manus Deus aperuit aures ejus. Post paululum quoque contracta mulier erecta est, et ambulat. GERARDUS. Puerum curvum, qui erectus est ipsa die, et cæcos multos qui illuminati sunt, omnes vidistis. WOLKEMARUS. Ego ex iis quos vidi, et quorum meministi, numeravi quinque, quosdam uno oculo cæcos, quosdam utroque. ABBAS CAMPENSIS. Circa vesperam illuminata est mulier, quæ post manus impositionem duabus aut tribus horis residebat cæca. Tandem abire volens, nec habens a quo deduceretur, palpabat miserabiliter ad parietem cum fletu et eulatu. Omnes miserabamur eam, sed statim congratulati sumus. Acclamavit enim subito, quia videret: et festinantes ad eam multis hoc probavimus argumentis.

28. GERARDUS. Dum hæc intus agerentur, ego foris astabam, nec ullatenus poteram introire: ab hora nona, usque ad vesperam sic permansi cum quibusdam fratribus nostris, nec accedere quidem valens ad ostium, vel ad scalam; tanta erat undique multitudo. Vix tandem nocte secedentibus turbis ingressus, vidi confestim hominem surdum qui recepit auditum. Ubi cœnavimus, quia languentium convenerat multitudo, rogavimus Patrem, ut ad signandos eos egrederetur. Protinus autem puellis duabus surdis et mutis ad tactum sacratæ manus coram nobis Deus auditum reddidit et loquelam. EBERHARDUS. Ibidem puer quidam, et matrona de civitate ipsa, ambo claudi, ambo erecti sunt. PHILIPPUS. Secunda feria summo mane, vir surdus auditum, et cæca puella visum recepit. Post paululum quoque mulier cæca illuminata est, et tantus ibi tumultus factus est et concursus, ut vix potuerit in hospitium retrahi Vir beatus: et nescio an fuerit ibi majus miraculum, quam quod evaserit incolumis. GERARDUS. Circa horam tertiam exiturum virum Dei exoptabat languentium multitudo, eo importunus instantes, quo modicum jam tempus viderentur habere. Egressus igitur in plateam sigravit ex ordine residentes, et sub oculis omnium ipsa hora quatuordecim sunt sanati: claudi septem, surdi quinque, puer mancus, et mulier cæca, optatum quique beneficium perceperunt. Ad singula populus acclamabat, et in laudes Dei voces tonant per nubila: « Christ, uns genade. Kyrie, eleison. Die Heiligen alle helfen uns (113). »

29. Porro archiepiscopus civitatis in ipso residebat hospicio, et coram eo quoque Pater sanctus ubi egressus est, puerum cæcum illuminavit. ABBAS CAMPENSIS. Ex hoc jam turba erat intolerabilis, ut nemini prorsus egredi domum ingredive liceret. Consilium ergo fuit, ut in domum archiepiscopi deduceretur, liberius exinde profecturus. Ibi vero nobilis puer filius sororis advocati Coloniensis, ex longo jam surdus et mutus, coram omnibus nobis per manus impositionem recepit auditum pariter et loquelam. Ibidem quoque cæcus quidam visum, et alter cujus erat crus aridum et inutile, adeptus est

(113) Id est, *Christe, miserere nobis. Kyrie, eleison. Sancti omnes adjuvent nos.*

A sanitatem. Sed et puella quædam, cujus adhæserat lingua faucibus, et vix poterat loqui, curata est ipsa hora soluto vinculo oris. Horum omnium testes sumus, testis est civitas Coloniensis. Neque in angulo facta sunt, sed in publico, ut ab omnibus Deus glorificetur, qui in sanctis suis gloriosus est. Si quis forte aut incredulus aut curiosus exstiterit, multa ex his facile ei probare licebit, præsertim quæ in personis facta sunt non infimis, nec ignotis.

1180 CAPUT IX.

De miraculis in itinere, Colonia Leodium usque; id est Juliaci, Aquisgrani, Trajecti, factis.

30. Vix tandem egressi Coloniæ venimus Brunwiler, quod est monasterium duobus a civitate milibus distans. In via quoque præsentē populo Coloniensi, qui devotione debita Sanctum prosequabatur, surdi duo oblati sunt, quorum Deus aperuit aures, cum injecisset Pater beatus digitos, et ore sacro inspirasset auditum. EBERHARDUS. Tertia feria, mane in ecclesia beati Nicolai, in ipsius siquidem honore dedicatum est monasterium Brunwiler, quod Nigrum-Villare interpretatur (114), coram altari puer cæcus illuminatus est, quem offerebat dominus abbas Campensis. Vix adhuc exsultantis populi siluerat vociferatio, et ecce surdus et mutus auditu donatus est, et loquela. WOLKEMARUS. Alter etiam surdus astantibus nobis recepit auditum. ABBAS CAMPENSIS. Primum quod in via ipso die vidimus miraculum, aridi cujusdam brachii et manus restitutum fuit. GERARDUS. Crebra vidimus in ipso die miracula: plena siquidem erat populis, et campus omnis nobis civitas erat. Secundum, nisi fallor, miraculum fuit cæcus uno oculo, qui confestim illuminatus est. In ipso autem loco contigit unde magis constupimus universi. Obtulit enim mulier filiam jam adultam, quam ex utero surdam et mutam esse dicebat, et id ipsum multi ex circumstantibus, qui eam noverant, testabantur. Hæc autem per manus impositionem curata est ipsa hora, et audivit, et locuta est libere coram nobis. Nec longius adhuc processeramus, quando vir surdus recepit auditum. GAUFRIDUS. Usque ad hæc miracula ego turbas præcedebam: audiens autem tam crebros populi cantus substi, et quæ deinceps facta sunt in itinere diligentissime probavi. Surda et cæca mulier audivit et vidit; surdi tres audierunt, clauda una ambulavit; illuminati sunt quinque cæci, alii quidem uno oculo, alii vero utroque; et unius quidem pueri, qui omnino cæcus erat, illuminationem certi sumus Patrem sanctum in spiritu cognovisse. Substitit enim et ad eum conversus, inquiri fecit utrum videret.

31. ABBAS CAMPENSIS. Sic et de cæco alio fecerat prius, et meipsum, cum pertransissem, remiserat ad inquirendum: cumque redirem, et illuminationem eum nuntiassem, « Et ego senseram, » inquit. Vespera venimus Juliacum, quod a Julio Cæsare castrum ædificatum, et ejus nomine est insignitum.

(114) Alii malunt sic dictum a Brunone primo eius fundatore quasi Brunonis-Villa.

Ingressus autem ecclesiam Pater beatus, et intuitus mulierem claudam jacentem coram altari, novo quodam fervore spiritus, ita ut omnes miraremur, apprehendit manum ejus, et elevavit eam quanta fide, tanta etiam facilitate. Sic et in atrio ecclesiae, cum ingrederetur, coram nobis et omni populo caecum illuminavit. GERARDUS. Mane in ecclesia post Missae celebrationem caecus puer visum recepit, et vir surdus, auditum. Honorata quaedam mulier, neptis Comitiss Juliaci, ab annis quinque altero oculo nihil, altero tam parum videns, ut vix posset sine dote tenere viam, ubi signata est, clare vidit utroque. Advocatus etiam castri illius viginti annis vixerat caecus, et illuminatus est ipsa die. Multa quidem et alia facta sunt, saepiusque clamabat populum suum illud, « Christ, uns genade, » et in castro, et in itinere : sed nobis e plurimis pauca sufficiunt. EBERHARDUS. In via, quorum ego memini, surdus puer auditum recepit; mulier caeca, visum; altera quoque clauda, gressum, coram omnibus nobis. Est autem Aquisgranum sedes, celeberrimus et amenissimus locus, voluptati corporum accommodatior, quam animarum saluti : siquidem prosperitas stultorum occidit illos, et vae domui indisciplinae. Non ad destructionem liquor, sed utinam legat qui corrigat! utinam et aliquis ipsorum: recogitet, et convertatur, et vivat! Illic ergo in capella regia, ad altare beatae Mariae, feria quinta, puella caeca visum recepit : ego ipse Patri astabam, sed tantus illic tumultus ut cedere oporteret. PHILIPPUS. Claudus quidam senex ibidem erectus est, cujus baculos in ipsa statim ecclesia ad testimonium suspenderunt. Hunc ego ipse diu repuleram, ad quid vellet accedere, aut quid expeteret ignorans. 1181 EBERHARDUS. Mulieres duae, quarum manus omnino aruerant, ibidem sanatae sunt ipsa hora.

32. ABBAS CAMPENSIS. Alterius quidem manum Pater sanctus sua extendit manu, sed altera sanata est velut in simbria vestimenti. Stabat enim post tergum ejus, et conquirebatur quod ad manum accedere non valeret. Cui ego : « Applica, » inquam, « vestimento ejus manum, si forte palpare possis. » Fecit ut ei consului, subitoque coepit tenere cucullam : et dum traheret eam, digiti extendebantur, et sanata est statim. GERARDUS. Nusquam in itinere illo sic compressus [al. comprehensus] est Pater, ut in capella illa, quia locus angustus erat, et turba impellebat turbam, sicut unda solet undam precipitare. Propter hoc multa ex his quae facta sunt, ignoramus. Gerardus noster, tunc canonicus ipsis ecclesiae, qui eadem die praebendam saeculumque pariter reliquit, illuminatus ibidem asserit caecos quaque. WOLKEMARUS. Trajectum vocatur locus,

A ubi quondam sedes Leodiensis erat a beatissimo confessore Servatio a Tungrensi civitate translata. Illic feria quarta pernoctavimus in Ecclesia beatae Mariae. Mane vero feria quinta post Missae celebrationem, in eminentem locum Patrem deduximus, ut sine oppressione sanaret infirmos. Ego illi proximus eram, et quae fiebant novi plenius, et diligentius universa probavi. Ibi caeci illuminati sunt quinque, vir surdus audivit, mutus locutus est. Item surdus alter auditum, et manci manuum incolumitatem receperunt. GERARDUS. Ipso die in hospitio surdus et mutus puer oblatus est : cumque signaret eum Pater sanctus, honestus quidam juvenis Conradus, Coloniensis canonicus, abrenuntians saeculo sese reddebat in manus ejus. Elevavit se ut susciperet eum, et continuo puer locutus est, et audivit. Populus autem praestolabatur foris : et ecce puer audiens et loquens parentibus redditur, et sequitur exsultatio copiosa. Notus enim erat in civitate puer : et hoc famosissimum fuit in populo. Nec mora, etiam clauda mulier gressum recepit; tres quoque caeci illuminati sunt, et singuli quique deducti in populum cum laetitia et exsultatione.

35. PHILIPPUS. Cum egrederetur Vir sanctus Trajectum, causa exstitit ut ad ecclesiam beati Servatii declinaret pro negotio fratris Norberti qui canonicus erat ejusdem ecclesiae : sed is continuo et praebendae abrenuntiavit et saeculo. In ipso autem itinere puer claudus erectus est coram nobis. In ecclesia quoque beati Servatii offerentes claudum hominem Patri nostro, rogabant ut ei manum imponeret. At ille : « Nescio, inquit, si displicebit beato Servatio, si id in domo ejus praesumimus. » Acclamantibus omnibus et dicentibus, « Domine, non displicebit : — In nomine, » inquit, « Domini nostri Jesu Christi et beati Servatii surge, et sta super pedes tuos. » Surrexit igitur sine mora et cunctatione, et facta est laetitia magna in populo. Heri facta sunt haec apud Trajectum. Hodie Leodii clerus convenerat universus, qui in civitate illa copiosissimus est, et in camera episcopi Patrem praestolabantur, ut sermonem haberet ad eos : et ecce praevenit eos Dominus sermone virtutis, et claudus quidam clericus ab renibus deorsum sic dissolutus, ut omnino non posset stare super pedes suos, oblatus est Viro Dei. At ille debilia membra signans et atrectans : « Ambula, inquit, in nomine Jesu Christi. » Protinus autem confortatus ambulare coepit. Et egressus est sermo in clerum, et exclamaverunt : « Tua sunt haec, Christe, opera, qui sanctos tuos ita glorificas. » Ipsi gloria et imperium nunc, et in omnia saecula saeculorum. Amen (115)

(115). Notae Tornacens. indicant : « In mss. nihil haberi de eis quae egit Leodii, nec quot diebus ibi manserit, sed sine ullo titulo sequi miracula quae

fecit a Leodio usque ad Claram-Vallem. » Verum quae a Viro sancto Leodii acta sunt statim referretur a Gaufrido.

PARS TERTIA

Auctore Gaufrido monacho Claræ-Vallensi.

CAPUT X.

Epistola Gaufridi monachi Claræ-Vallensis ad Hermannum episcopum Constantiensem.

Domino dilectissimo et reverendissimo Patri HERMANNO, Dei gratia Constantiensi episcopo, puer sanctitatis ejus GAUFRIDUS Claræ-Vallis monachus qualiscunque, in orationibus suis illorum meminisse suorum.

1182. Ea quidem miracula, quæ a Spira usque Leodium facta vidimus et cognovimus, ad clerum Coloniensem eo descripsimus modo, quo priora fuerant ante descripta, ut, ad instar collationis, vicissim ea, quibus adfuimus, singuli loqueremur. Quia ergo libelli illius exemplar vestram, pater beatissime, diligentiam efugere non poterit, ut confido, reliqua describere, et Sanctitati vestræ dirigere non neglexi. Multa quidem nos et ex prioribus ignorasse certissimum est. Nemo quippe in transcurso prosequi poterit universa. Maxime tamen nocuit, ubi Teutonicorum exivimus regionem, quod cessaverat vestrum illud, « Christ, uns genade: » et non erat qui vociferaretur. Neque enim secundum vestrates propria habet cantica populus Romanæ linguae, quibus ad singula quæque miracula referrent gratias Deo. Multa proinde tecta silentio ad nostram non pervenere notitiam: licet ex his quoque quæ certissime novi, omiserim non pauca scieret, veritus equidem ne forte quamlibet curioso pareret copia tanta fastidium. Illud sane non tam vobis loquor, de cujus credulitate non dubito, quam cæteris, in quorum manus hæc poterunt devenire: nihil me scripsisse, nisi quod aut vidi oculis meis, aut fratrum nostrorum qui præsentem fuerunt certissima relatione cognovi.

CAPUT XI.

De miraculis Leodii, Gemblaci, Villarii, Montibus, Valencenis, etc., factis.

35. Igitur Dominica post octavas Ephiophaniz, et secunda feria, Leodii mansimus, dum Philippus noster ea quibus tenebatur implicitus, sæcularia negotia consummaret. Factum est autem dominica die, cum ad altare beatæ Mariæ, in majori ecclesia Pater sanctus Missarum solemniter celebrasset coram universo populo, puer oblatus est, quem ex utero claudum esse dicebant: ubi vero signavit tibias ejus et renes tetigit, apprehendens manum ipsius crexit eum protinus, et deduxit. Conclamatum est statim a clero, « Te Deum laudamus: » sed mugitus fletuum et singultus vociferationem laudis evicit. Dabat pro cantu lacrymas plebs ignara canendi. Duas

A quoque aridas manus ibidem tetigit et curavit, ut sensum pariter motumque reciperent. Necdum ab altari dimotus, senem cæcum per signum crucis illuminavit, et alterum claudum ambulare fecit in facie totius ecclesiæ, quæ convenerat. Feria secunda in domo episcopi mane, post Missarum celebrationem, cæcus uno oculo juvenis ad tactum sacræ manus illuminatus est, et sub manu signantis exiit clamitans, quia visum recepit. Nec mora, afferebatur alter utroque oculo cæcus, et hic quoque ibidem illuminatus est ipsa hora. Aderat autem episcopus civitatis, explorator diligens omnium quæ fecerat. Audiens igitur adolescentem illuminatum se esse gratulabundis vocibus acclamantem, ut probaret an verum esset, de multis interrogabat eum, et incunctanter ille ad singula respondebat. Ipsa die circa horam sextam exiit Pater sanctus ut signaret ægrotos, et ibi statim claudus quidam gressum recepit. Audientes autem quia semel exisset ad infirmos in spatiosiore domum, multo plures prioribus pervenerunt. Post horam igitur nonam egressus ad eos, signavit ex ordine residentes. Et continuo ex his, de quibus certissimum illuminati sunt cæci quinque, et claudi tres receperunt gressum, digne admirantibus universis: vespere quoque in capella episcopi surdus quidam recepit auditum. Tertia feria priusquam egrederemur, tres in ipsa episcopi domo claudi erecti sunt, mulieres duæ et puer unus. Multa quidem et alia signa Leodii et in itinere facta sunt: sed e multis pauca sufficiant.

36. Feria quarta profecti ab oppido cui nomen Huy, festinavimus ad monasterium quod Gembolium (116) vocant. In ipso autem itinere senex cæcus uno oculo, et adolescens eodem laborans incommodo, ambo simul illuminati sunt. Feria quinta mane in monasterio prædicto Gembolio, puer claudus oblatus est Viro Dei, et confestim signatus ab eo gressum recepit, et coram omnibus ambulabat. Post paululum quoque in ingressu ejusdem vici, puer alter pedibus manibusque contractus, sub oculis **1183** omnium utrorumque membrorum adeptus est sanitatem. Nec longe processerat, et ecce puer mutus ex utero offerebatur in via: et hunc quoque signavit et sanavit, statimque solutum est vinculum oris ejus, et loquebatur recte. In ipso itinere oblatus sunt surdi duo, et qui mutum fecerat loqui, surdos fecit etiam audire. Novum in partibus illis edificatur monasterium, cui Villare nomen est, et ante paucos menses illuc Pater sanctus congregationem

(116) Forte Gembolium, ordin. S. Bened. monast., Gallicæ Gembloux.

miserat monachorum. Voluit ergo plantationem novellam vel in transitu visitare, et peregrinantes filios consolari. Factum est autem cum monasterio appropinquare cœperat, claudam mulierem tetigit, signavit, erexit, et præcepit libere ambulare. Duabus quoque claudis in ipso loco gressum, et juveni cuidam amissum unius oculi visum reddidit coram fratribus ipsis, et aliis plurimis qui conveniant.

37. Exinde festinabat ad oppidum, cui Fontanæ nomen est, ubi Philippus nosster apud propinquos suos eum rogaverat hospitari. In eodem vero itinere offerebant ei cæcum a nativitate puerum, qui nec ipsas quidem poterat aperire palpebras oculorum. Desperarant omnes, etiam qui plurima viderant maximaque miracula: at ille nihil cunctatus manum imposuit puero, factaque oratione brevissima, ut solebat, digitis suis palpebras ejus aperuit, et sciscitatus est an videret. Cui puer: « Video, inquit, domine, video vos; et omnes homines video capitatos. » Plaudensque et vehementer exsultans aiebat: « Deus, Deus, ultra non offendam ad lapidem pedes meos. » Feria sexta, Fontanis priusquam egrederemur, puellæ contracta et arida manus sanata est et extensa. In via quoque juxta vicum quendam, puer claudus gressum recepit. Ex hoc accessimus ad castrum quod nominant Bins, unde tanta occurrit hominum multitudo, ut totam camporum planitiem populus operiret. Illic puerum claudum humeris offerebant, quem Vir Domini signans deponi jussit ut ambularet. Vix potuit novis gressibus via parari; tantus erat concursus, tantusque tumultus: depositus tamen ambulare cœpit in medio populi, et deducentes eum in liberum campum plurimi successerunt. Aderat enim mater, aderant propinqui ejus et multi qui noverant eum, ipsa sua exsultatione fidem miraculo facientes. Interim sane dum secessisset cum puero pars non modica populi, geminata lætitia est, et alter quoque puer similiter claudus similiter gressum recepit. Tertius in eadem planitie claudus vir erectus est, et coram omnibus ambulabat, et currebat gratulandus et laudans. Prope idem castrum cæcus unus illuminatus est, et surdi duo receperunt auditum ipso loco ubi sustiterat, ut populo benediceret, et dimitteret eos. Mons vocatur castrum primum in provincia Haynonensium, ubi sexta feria pernoctavimus. Illic mane sabbato, priusquam proficisceremur, senex quidam de proxima villa multis eorum qui aderant, et Philippo nostro non incognitus, quod a multis jam annis amiserat, oculorum lumen recepit. Sed et puer quidam scholaris cæcus altero oculo illuminatur tanta celeritate, ut non prius amoveret Pater beatus manum, quam puer clamaret, « Video, domine, » stupentibus universis.

38. Hæc in hospitio facta sunt coram venerabili episcopo Cameracensi Nicolao, et clericis ejus etiam, et multis religiosis viris qui de tota pro-

vincia occurrerant Viro Dei. Iisdem quoque astantibus, cum egrederetur castrum, mulieris aridam manum sanavit, et gressum reddidit claudis. Plurima ipso die miracula coruscaverunt, adeo ut multa ex ipsis a memoria elaberentur. Horum tamen certissime recordamur. Surdæ duæ auditum receperunt in via, et puer quidam unius oculi visum. Nec longe processeramus, et ecce in campo mulier amissum ex longo unius oculi lumen recepit. In eadem strata, capellula quædam est duobus a prædicto castro millibus distans: illuc in occursum Viri Dei venerabilis convenerat multitudo, ut faciem ejus videret, et susciperet benedictionem. Nec fraudavit Dominus populi sui devotionem, quia desiderata eis virtutis suæ magnalia demonstraret. Ibidem enim coram omnibus senex quidam, qui viginti, ut dicebatur, annis cæcus manserat, factus est 1184 videns, et mulier surda audivit non sine multa ipsorum et populi exsultatione. Alio quoque in loco cum substitisset, oblatis sunt pueri duo, quorum uterque uno tantum videbat oculo, et mulier surda. Nec ante dimotus est, quam et pueris visum, et mulieri reddidisset auditum. Adhuc autem in eodem itinere prope torrentem Huns ante transitum puer cæcus illuminatus est: post transitum duæ surdæ receperunt auditum. Jam appropinquabamus hospitio, et ecce clauda mulier per manus impositionem gressum recepit coram multitudine copiosa plebis, quæ in occursum beati Viri de tota venerat regione. Alii quoque debiles et ægroti desiderata adepti sunt beneficia. Sed longum est singula quæque referre. Valencenas nominant oppidum, ubi ea nocte mansimus, oppidum grande et populosum. Illic sane, priusquam ingrederemur hospitium, mulierem claudam, notissimam populo, signans et erigens Pater sanctus, fecit coram omnibus ambulare. Inde profecti, dominica die venimus Cameracum.

CAPUT XII.

De miraculis Cameraci, etc., patris.

39. Plurima autem et in castro ipso, et in itinere miracula contigerunt: sed e pluribus pauca colligimus. In ecclesia beati Joannis, post Missæ celebrationem, puer surdus et mutus ex utero matris suæ audivit, et locutus est, et admiratæ sunt turbæ. Hic juxta me resederat mutus et surdus, et coram me præsentatus audivit et locutus est ipsa hora. Vix cessaverat cieri jubilatio, et ecce senex claudus erectus est et ambulabat. Ibidem contigit, unde præ cæteris miraculis obstupimus. Puer enim cæcus a nativitate, operis albugine oculis (si tamen oculi dicendi erant quibus nec color, nec officium, nec ipsa saltem cavitas inerat oculorum), ad impositionem beatæ manus visum recepit. Multis hoc indicium probavimus, vix credentes oculis nostris, quod talibus oculis visus posset inesse. In ipso loco etiam arida mulieris manus adepta est sanitatem. Ex hoc cum beatum Virum turbæ comprimerent, vix deductus, est in domum Regularium canonico-

rum. Ibi quoque plurima languentium beneficia contulit : sed hæc sunt quorum certissime recordamur. Claudi duo ibi erecti sunt, puer cæcus et mulier cæca visum receperunt

40. Secunda feria in urbe Cameracensi, in ecclesia beatæ Mariæ ad altare sublimius Pater sanctus Missarum solemniter celebravit, ut in eminentiori loco positum videre posset populus, et non comprimeret. Accedentibus ergo cæteris ad oblationem, puer adductus est surdus et mutus ex utero matris suæ. Hic in proximo vico natus, multis eorum qui astabant non incognitus erat. Cœperant autem, qui adduxerant, obsecrare hominem Dei, ut puero manum imponere dignaretur : sed nos concursum populi metuentes, prohibuimus, dicentes, ut finita Missa, adducerent eam. Prævenit tamen expectationem virtutis effectus. Offerens enim puer, sacramentam manum ex more osculatus est, et pertransiit. Nec mora, accedens unus ex militibus prædicti fratris episcopi interrogavit puerum dicens : *Ostus?* quod latine interpretatur, « Audis tu? » Protinus autem ad ipsum puer quoque respondit dicens : *Ostus?* Surdus nimirum ex utero ea tantum loquebatur, quæ ex ore interrogantis audivisset. Addidit ergo miles loqui ad eum, et docebat invocare Deum et beatam Virginem nominare, etc. Singula vero incunctanter puero respondente, qui propius astabant clerici convenerunt : cognitaque miraculi veritate, levaverunt vocem magnificantes et laudantes Deum qui dedit potestatem talem hominibus. Elevatus puer salutem populum, et exsultat in gaudio civitas Cameracensis, loquentem audiens puerum, qui ex utero matris suæ nec locutus est aliquando, nec audivit. Ipsa die in domo episcopi, ubi Virum sanctum magna cum devotione susceperat, puellæ manus invalida ad tactum ejus sanata est et extensa. Vespere quoque claudam longo tempore filiam pater obtulit, et recepto gressu lætus reduxit ad propria. Tertia feria aridas manus duas sanavit, et mulier clauda experta est quia efficax in Bernardi manu gratia **1185** curationum. Puercam quoque cæcam, cum jam egredereetur, illuminavit in porta, et in campo adolescentem surdum fecit audire, et mutum loqui coram universo clero et populo civitatis.

41. Valcellam vocant monasterium tribus ab ipsa civitate millibus distans, quod idem Pater noster missis olim a Clara-Valle fratris adificaverat. Hic feria tertia pernoctavit, nolens fraudare filios visitatione et consolatione paterna. In ipso sane monasterio mane feria quarta, priusquam egredereetur, militem quemdam de regione eadem, qui a diebus multis debilibus pedibus simul et cruribus ambulare non poterat, benedictionis virtute sanavit, referentem gratias ad sua remisit incolumem. In via quoque surdus vir aure altera recepit auditum. In oppido cui nomen Gom, juxta monasterium canonicorum Regularium, quod Montem-Sancti-Martini vocant, nove temporis nostri Martino claudam puellam offerebant. At ille signo crucis edito : « Vade,

inquit, in nomine Jesu Christi. » Statim vero deposita exsiliit ; et ambulabat, currens et laudans Deum. Feria quinta in monasterio quod Humbletrias vocant, paralyticam media parte corporis filiam pater obtulit Viro Dei. Hæc et manus, et brachii, et tibiæ simul et pedis, etiam et linguæ officium morbo invalescente perdidit : ubi vero signavit eam Pater beatus, sanata est, evidentissime loquens et ambulans, et libere movens manus. Ipsa die Laudunum venimus, ubi sexta feria in monasterio beati Joannis (illic enim hospitabatur) coram omnibus vir surdus auditum recepit. Sabbato quoque Remis, cum jam pararetur iter, cæcum uno oculo puerum per signum crucis Pater sanctus illuminavit, astante clericorum et civium multitudine

CAPUT XII.

De miraculis in itinere versus Claram-Vallem editis.

42. Dominica die festum erat Purificationis beatæ Mariæ : et Francorum rex Ludovicus, devotissimus et christianissimus princeps, Catalaunum occurreret Viro Dei. Purimi quoque ex principibus utriusque regni convenerant, et legati regis Romanorum, et Wolfonis inelyti ducis, ut de via Jerosolymitana communi consilio tractaretur : quo Vir Domini colloquio sic detentus est per biduum illud, ut ad populum exire nequiverit, licet vehementissime desideraretur. Oportebat enim generale bonum votis anteferre privatis. Egrederenti vero feria tertia, mulier quedam occurrit aridæ manus postulans curationem : et juxta fidem ejus factum est ei, ut fieret ipsa hora sana. Et hoc quidem miraculum jam inter vicinos et notos factum est, ne quis objiceret illud de Evangelio : *Quanta audivimus facta in Capharnaum? fac et hic in patria tua (Luc. iv, 23).* Aderat enim venerabilis episcopus Lingonensis Godefridus, beati Viri quondam filius professione, nunc pater officii dignitate. Aderant et principes quidam, et milites terræ nostræ non pauci. Quarta feria, cum jam desideratæ Valli magis appropinquaret desideratus et ipse, multiplicata sunt miracula manifesta : ut plus quam propheta probaretur, propheticus honor non deerat, ne ipsa quidem in patria sua. Ipsa siquidem die in vico Campaniæ cui nomen Davamant, in honore beatæ Agathæ, cujus festivitas agebatur, Missarum solemniter celebravit. Necdum accesserat ad altari, et ecce vix quidam cæcum filium offerebat, cujus oculos aperto liniens tetigit, et illuminatus est ipsa hora.

43. In oppido cui nomen Rosnay, languidum et penitus debilem virum plastro deportabant, cui solum videbatur superesse sepulcrum : et huic quoque coram omni populo et militibus multis manuum imponens, ambulare eum fecit sine dilatione ; et stupentibus universis, quo prius fuerat deportatus, plastrum sequebatur incolumis. Similiter et puerum, qui et ipse a diebus multis ne unum quidem passum poterat ambulare, signavit, ubi castrum est egressus ; et statim libere ambulavit. In eadem strata, aliud situm est castrum, quod Brenna

ab indigenis nominatur. Illic transeunte viro Dei, per orationem et benedictionem ejus puella clauda gressum recepit. Ubi vero egressus est, stipem quærebat ab eo cæca mulier et mendica. Intuens **1186** autem Vir in eam misericorditer, « Tu, inquit, argentum quæris, sed Deus tibi visum restituet : » accedensque signavit eam, et coram omnibus illuminata est ipsa hora. Interrogata vero quando cæca fuisset, ab his undecim annis nihil penitus se vidisse respondit. Sic apostolicus Vir apostolicum imitatus exemplum, et petitionem mendicantis, et spem liberalitate sanctissima superavit. Nec longe processerat, et ecce puer uno oculo cæcus benedictionem flagitat, tactum requirit. Quid ei negaret, qui dederat non petenti? Nihil cunctatus signavit oculum cæcum, et eum quo videre solebat manu claudens movit digitum coram eo, et quid ageret inquisivit. Audientes peregrini quidam quod Homo Dei transiret, socium suum surdum ei cum precibus obtulerunt : cujus aures sputo liniens, et immittens digitos suos, auditum reddidit ei ipsa hora. Exinde cum paululum processisset, secutus homo eum, gratias egit, et signum crucis ab eo accepit, ut in exercitum Domini proficisceretur.

44. Ipsa die venimus Barrum super Albam, quod nominatissimum oppidum est, tribus a Clara-Valle millibus distans. Quinta igitur feria Vir sanctus Missarum solemniam celebravit in ecclesia sancti Nicolai. Illic ad nova divinæ virtutis magnalia obstupere Barrenses (**117**). Addidit adhuc magnificare sanpulum suum Dominus, et oculos pueri cæci nati sub manu ejus aperuit. In eadem basilica post Missarum celebrationem, puella contracta, cujus tali adhæserant renibus, erecta est, et libere ambulabat. Altera quoque puella, quæ stare omnino non poterat, ibidem adepta est sanitatem. Item mulier clauda gressum recepit, et quam cito signata est, virtutem sentiens, jussit pulsari campanas, sicut ad singula quæque miracula faciebant. In eodem loco, duo surdi et muti a nativitate receperunt aedium pariter et loquelam : alter quidem puer, alter adolescens erat notissimus in oppido illo. Adhuc autem surdus unus auditum recepit, et puella ex utero matris suæ impos manibus, sanata est ipsa hora. Alteri quoque manum aridam ante domum eleemosynariam, cum jam proficisceretur, restituit sanitati. Ipsa die dispensator bonus multiformis gratiæ Dei fuit redditus Clara-Valli, reportans manipulos pretiosos, instar patriarchæ Jacob cum duabus turmis regrediens. Nam et triginta acum adduxit, et totidem fere, facto jam voto et constituta die, venturos præstolabatur. Quid ergo dicamus ad hæc? Felix nimirum, cujus oratio tam accepta, tam salubris tactus, sermo tam vivus et efficax invenitur! felix anima, quam implevit Dominus oleo gratiæ præ participibus suis! felix

(**117**) Siquidem inter oblationes claudi quatuor erecti sunt et puer cæcus illuminatus est coram eis, quantum ex varia lectione ab Henschenio notata

A lingua tot animarum medens vulneribus desperatis! felix manus gratia sanitarum. et tot virtutum affluens signis!

CAPUT XIV.

De miraculis Clara-Valli, Trevis, Stampis, Senonis, et vicinis locis per Bernardum patratiss.

45. Paucos dies Clara-Valli faciens Pater sanctus, ne intromitterentur infirmi, fratrum quieti providens, interdixit. Ipsa tamen die qua exiturus erat, juvenem Lingonensem, cujus auris altera ab annis multis penitus obsurduerat, venerabilis episcopus noster obtulit : et confestim audivit homo, et gratias egit celeri medicinæ. Egrediens autem pater monasterii januam, invenit languentium multitudinem cæcorum, claudorum, aridorum; plurimique in tumultu illo sub manu signantis desideratam adepti sunt sanitatem. Ubi vero montem ascendit, obvium habuit puerum surdum et mutum, qui diebus multis inter fratres nostros Fontarcis manserat, tantum innuens eis. Hujus linguam sputo liniens, et auribus ejus immittens digitos suos, Deum nominare jussit, cœpitque puer paulatim loqui : sed adhuc vox in gutture laborabat. Quod advertens unus ex fratribus nostris, rursus obtulit eum, rogans ut gutturi ejus manum imponeret. Statimque locutus est libere, cum multis lacrymis gratias agens Deo. Tandiu siquidem surdus et mutus exstiterat, ut ei nomen proprium penitus excidisset, et nesciret quis vocaretur. Vix recordatus civitatis nomen unde fuerat oriundus, Parisiensem se esse dicebat. In eodem itinere surdus alter audivit, pueri duo claudi gressum **1187** receperunt; et prope Mundivillam (sic enim vocatur viculus, duobus ferme a monasterio millibus distans) curatus est paralyticus senex nobis astantibus, turbis acclamantibus vehementer. Villa super Arnam nominatur, ubi pernoctavimus ipsa die. Mane vero in basilica post missæ celebrationem adolescens altero crure contractus, ubi a Viro Dei signatus est, extendit nervum, et coram omni populo gradiebatur exsultans. In eodem vico ingressus hospitium, et irruentibus multis, cæcum uno oculo puerum, et puellam mutam a nativitate, consueta benedictione sanavit. Siquidem et puer illuminatus, et puella locuta est audientibus et admirantibus universis. In platea quoque cum detineret eum populus egredientem, sanati sunt manci duo : quorum alter etiam unius oculi lumen recepit amissum, duplicique liberatus incommodo duplex gaudium reportavit.

46. Eadem die juxta castrum Barrum, quod alij Sequana fluvius, coram multitudine copiosa plebis, quæ de tota regione convenerat, curati sunt puer cæcus, et vir cæcus, puella manca, et paralyticus senex. Hunc in plaustro detulerant, et ab annis sex sic elanguisse dicebant, ut nec sedere conficio, quæ ex incauta abscissione aliquid passa est.

quidam, nec sine alio posset mutare latus. In ingressu villæ, quam Bargonium vocant, erectus est puer claudus ex utero matris suæ: in ingressu quoque mulier quædam amissum ab annis quatuor gressum recepit. Nec longe progressi eramus, et ecce currebat post nos mulier cæca uno oculo: et hæc quoque ubi pervenit ad virum Dei, ab eo signata est continuo, et visum recepit, et revertebatur gratulabunda et laudans. In ingressu diocesis Tricassinæ, in vico cui Fulceriæ nomen est, oblatus a populo puer a nativitate surdus et mutus, ab utroque morbo sanatus est ipsa hora. In via quoque, cum egrederemur, puellæ manum a nativitate aridam et contractam benedicta Bernardi manus extendit, quasi esset cerea: et sanata est statim, ita ut teneret fortiter baculum, quem tradidimus ei. Mirabantur omnes, qui deducebant Sanctum Dei, viri de eadem regione nobiles et potentes. Magis autem mirati sunt, juxta vicum qui Wanda vocatur, puellam claudam, mutam ex utero matris suæ, benedictione percepta ambulantiem videntes, audientesque loquentem.

47. Altera autem die in majori ecclesia Trecensi congregatus est populus innumerabilis, ut audiret a Dei Homine verbum ejus. Factus est ergo tumultus intolerabilis complimentum sese turbarum, et periculum metuens egressus est Vir beatus; cumque in hospitium episcopi se recepisset, sequebatur eum languentium multitudo, et pro foribus expectabat. Ingressa est autem puella clauda, et sub oculis omnium signante Viro Dei adepta est sanitatem et libere ambulavit. Erat autem nota in civitate puella, et ex propinquis ejus aderant eadem hora nonnulli. Post paululum quoque cæcus uno oculo puer illuminatus est: et alii duo, quorum erant aridæ manus, sanati sunt admirantibus et exultantibus universis. Vespere quoque expectantes infirmos juxta cancellum ecclesiæ seorsum poni præcipiens, exivit ad eos, et signavit ex ordine residentes. Aderant autem venerabiles episcopi Godofridus Lingonensis, qui fere omnia, quæ scribimus, præsens vidit, et Henricus Trecensis: aderant clerici et laici de civitate non pauci. Coram his omnibus puella clauda et muta oblata est viro Dei. Cumque signatam apprehensa manu deduceret, loqui cœpit, et ait: « Non possum, domine, ambulare, non possum. » Obstupimus omnes: iterum signari rogavimus eam, et gressum quoque recepit. Ibidem quoque cæcum oculum pueri sputo liniens, illuminavit. Mulierem claudam ab annis quindecim, quæ in ecclesia beatæ Mariæ a sanctimonialibus alebatur, signans et attrahens curavit protinus: ita ut quod antea non poterat, et sederet, et libere graderetur. Exultans igitur vehementer tulit baculos, quibus antea utebatur, in beati Petri ecclesia suspendendos. Item juvenis quidam, ejusdem ecclesiæ servus, amissum ab annis quinque ibidem

A recepit auditum. In eadem civitate facta sunt quæ sequuntur. Faber quidam longa ægritudine claudicans, ut sine baculo incedere omnino non posset, ubi **1188** a beato Patre signatus est, lætus rediit gradiens pedibus suis. Deinde mulier epilepticam ei obtulit filiam, cui morbus ille loquendi prorsus ademerat facultatem: cui Vir beatus manus imponens signavit eam, statimque locuta est coram nobis.

48. Mane egressus Trecas, dum transiret Vir sanctus villam, quam Prunetum vocant, oblatus est ei puer, cujus pedem retracti nervi torserant in perversum, ita ut ambulare omnino non posset. Acclamabant autem qui convenerant, levantes manus in cœlum, dum Vir Domini puerum attraheret. Nec mora, signatum pedem omni facilitate detorqueus, deponi jubet: et coram omnibus ambulare cœpit incolumis. In oppido quoque, quod Romana lingua Triangulum vocant, post Missarum celebrationem feria sexta, coram omnibus ad altare adducta est mulier cæca ejusdem indigena castri. Cumque ei Vir beatus imposuisset manum, interrogata a circumstantibus, « Jam cito videbo, » inquit: et post paululum, « Video, ait, clare, omnes vos video; benedictus Deus qui fecit mecum misericordiam. » Altera quoque illuminata est, quam ab annis decem cæcam fuisse testabantur. Ibidem clauda mulier gressum recepit, et mutus loquelam, acclamantibus omnibus, maximeque illius castri, qui nulla prius similia viderant. Ipsa die transeunti prope castrum Braium (quod Lutum interpretatur) occurrit vir quidam filiam portans in humeris, quæ nec loqui unquam potuerat, nec stare supra pedes suos: statimque sub omnium oculis ab utroque est incommodo liberata.

49. Apud Monasteriolum, ubi Iona fluvius in Sequanam influit, præsentate comite Theobaldo, et multis aliis nobilibus pariter et ignobilibus, mulieres tres, primam auditum recepit, secunda amissum ab annis septem unius oculi visum, tertia paralytica sanitatem. Hæc in grabato in ecclesiam fuerat deportata: et ubi signata est, et jussa stare supra pedes suos, in medio populi stetit incolumis, et relicto grabato suo gratulabunda repetiit domum suam. Ipso die apud Moretum oppidum, juxta leprosorium domos, surdum et mutum a nativitate puerum offerebant, cujus statim aures apertæ sunt, et solutum vinculum oris ejus. Ubi vero castrum egressi, flumen transivimus quod Lutem (118) vocant occurrit Viro Dei populus innumerabilis: et ibi quoque puer, quem bene noverant circumstantes, amissam loquelam ejus benedictione recepit.

50. Stampis negotio Jerosolymitanæ expeditionis, et regni Franciæ, tam ipse quam cæteri qui convenerant, intendebant. Reddidit tamen illic auditum surdo: phrenetico, quem ligatum attulerant, men-

(118) Legendum, Luen, latine Lupa, vulgo *Loim*, amnis agri Wastuensis, in Sequanam influens infra Moretum, de quo supra.

tem; mulieribus duabus visum, alteri quidem unius oculi, alteri utriusque. Exiens quoque, finito concilio, cæcam puellam per signum crucis illuminavit. Apud viculum Messam, qui tribus a Stampis miliaribus distat, coram universo populo qui convenerat, surdis duobus, viro et vetulæ mulieri, restituit auditum. Milliacum oppidum transiens ipsa die, mulierem languidam et viribus corporis adeo destitutam, ut nec ambulare, nec stare posset, signavit atque sanavit; propriisque pedibus est reversa, quæ fuerat apportata pedibus alienis. Illic etiam clericus quidam amissum unius oculi lumen adeptus est, et puer claudus incessum: sic et Moroti vir cæcus uno oculo, qui Viro Dei occurrebat ingredienti, confestim illuminatus est ad ejus benedictionem. Senonis, quæ Galliæ olim maxima civitas erat, in conspectu Cleri qui ad eum fuerat congregatus, mulierem surdam et cæcam per manus impositionem auditu donavit: et præter alia, quæ scribere supersedimus vitantes prolixitatem; ingredienti oppidum, cui Joviniacum nomen est, oblata est mulier cæca. Confestim in habitum versa privatione, de cæca facta est videns, exiitque sermo in populum, et undique acclamabant, « Anna videt: » quia omnes noverant eam. Ubi vero egressi sumus, geminata est populi læticia, et sub oculis omnium puer a nativitate cæcus uno oculo, negatum a natura munus adeptus est gratiæ beneficio.

1189 CAPUT XV.

De miraculis Autissiodori, Molismi, etc., factis.

51. Adveniens igitur Autissiodorum Vir beatissimus, orationis causa monachorum basilicam introivit, ubi pretiosus ille thesaurus jacet, ubi Germani gloriosi corpus sacratissimum requiescit. Regredienti vero mulier clauda, quæ genibus tantum et manibus gradiēbatur, occurrit in porta, tenensque vestigia ejus misericordiæ viscera miserabili supplicatione pulsabat: cujus renes et genua signo crucis edito Vir beatus attractans, elevavit eam in nomine Domini, et ad sanctissimi Confessoris altare misit suis pedibus gradientem. Ipsius etenim nomen, dum mulier elevaretur, universus qui convenerat populus invocabat. Hoc in civitate illa notissimum celeberrimumque miraculum fuit. Omnibus siquidem nota erat mulier illa, et tribus ferme annis in grabato viderant eam deportari. Hospitatus est autem Vir sanctus in domo episcopi, et illic quoque videntibus multis aridam manum mulieris extendit libere, et sanavit. Sic et mane, cum egrederetur, simili incommodo laboranti beneficium simile contulit manus benedicta. Ipsa die Cabciam pertranscunt claudum puerum offerebant, quem sanatum protinus, et erectum in beati Martini ecclesiam deduxerunt. Ad eum siquidem et illa ecclesia pertinet, et vicus ipse, quem in Bernardo revivisse mirabantur. Adhuc enim prosequentibus

(119) Hæc leguntur in parvo Exordio Cisterciensi, a quo diversus modo est liber Usuum Cisterciensium, qui tunc forsitan cum Exordio unicuique librum

A. eum turbis, puella clauda et alteram manum invalidam habens, ab utroque incommodo liberata est coram eis. In castro Tornodorensi, eadem die videntibus nobis in hospitio mulier cæca uno oculo per signum crucis illuminata est; et exiit magnificans Deum. In ecclesia etiam beati Aniani feria quarta, dum ad oblationem inter Missarum solemnias resedisset, obtulerunt puerum cæcum: cujus statim oculos sub manu fidelis servi, divina virtus aperuit. Similiter et puella cæca, cum jam egrederemur castrum, coram omnibus, qui prosequerentur beatum Virum, amissum ab annis multis signatum eo visum recepit, et altera cæca uno oculo illuminata est prope fluvium qui Arantia nominatur.

52. Ipsa die Molisium venimus, quod est monasterium unde egressi sunt olim Patres nostri, a quibus Cisterciensis ecclesia sumpsit exordium. Exstat liber Usuum Cisterciensium (119), ubi plenus id scriptum diligens lector inveniet. Illic ergo, ut dictum est, quarta feria Virum Domini magna cum devotione susceperunt; cumque in hospitio resedisset, vir quidam cæcus uno oculo ingressus est, et genu flexo misericordiam precabatur: ubi vero signavit eum sacris digitis, cæcum tetigit oculum, et confestim illuminatus est, et gratias egit Deo. Factum est autem post unam horam, cum advesperasceret, essetque inclinata jam dies, egressus est Vir beatus ut signaret infirmos qui pro foribus expectabant. Primus illic convaluit puer cæcus oculo dextro, qui signatus sinistram claudēbat oculum quo prius videre solebat, et clare discernens omnia sciscitantibus nobis, quidquid ostenderetur continuo respondebat. Id ipsum tribus aliis eodem laborantibus incommodo, per manum Bernardi sui beneficium præstitit Deus; puellæ videlicet, et seniori viro et mulieri, similique et in eis probatum est diligentia. Adhuc autem in ipso loco puellula debilis pedibus et clauda ex utero matris, sanata est per manus impositionem, et exultabat in gaudio mater, quod tunc primo stantem eam et ambulantiem cernere mereretur.

53. Feria quinta egredientem Molisimense cœnobium Hominem Dei, devotione debita prosequens innumerabilis multitudo, quæ de tota convenerat regione, mulierem claudam quæ plastro subvecta fuerat, ubi signata est ab eo, suis gradientem pedibus gratulabunda reduxit. In eodem itinere dum silvam ingrederemur, adolescens surdus auditum, et mulier quædam amissum ab annis duodecim alterius oculi visum, per manus Hominis Dei impositionem receperunt, presentibus et videntibus multis. Occurrentes deinde viri duo, et ipsi quoque 1190, quod amiserant, singulorum lumen adepti sunt oculorum. Nec longe processeramus, et ecce concurrentibus turbis undique puer claudus, quem attulerant, ad tactum beati Viri sanatus est, et libere

efficiebat. Hinc probata libri Usuum antiquitas, quem variis additionibus subinde auctam existimamus

gradiebatur exsullans. Confisium dicitur villa nostris A proxima finibus, per quam transivimus ipsa die. Ibi quoque sub oculis omnium qui convenerant, puerum cæcum et mulierem claudam ex utero matris suæ signans Vir Domini et atrectans, amissum reddidit alteri visum, alteri novum contulit gressum. Ingressi denique Claram-Vallem unus de nostris occurrit, adducens surdum et mutum puerum, qui in monasterio diebus jam quindecim Sancti præstolabatur adventum. Nec fraudatus est a desiderio suo puer fidelis, sed continuo ut signatus est, recepit auditum pariter et loquelam. Et primo quidem vix potuit nominare Deum; ac deinde præcipientibus nobis invocare cœpit beatæ Virginis nomen: tandemque soluto penitus oris vinculo omnia loquebatur, ubertim gaudii lacrymas fundens. Multi etiam fratrum qui eum noverant prius, nec audientem penitus nec loquentem, locuti sunt in auribus ejus, et audierunt eum ad plenum verba omnia formantem. Interrogatus autem quandiu mutus et surdus pertransisset: « Tertius, inquit, annus transivit ex quo absurdum et obmutui, et eram inauens tantum. » Et hæc dicens cum lacrymis benedicebat Dominum qui fecerat cum eo misericordiam. Ipsi et nos pro tanto Patre et patrono quantas possumus gratias referimus, glorificantes semper et laudantes Deum qui est super omnia benedictus in sæcula.

CAPUT XVI.

De miraculis quibusdam Treviri, Rutilæ, et Francofurti per Bernardum editis.

54. Sexto kalendas aprilis, ingrediente Viro Dei Treverim, obviam ruit ex more populus universus; et ecce offerebant ei puellulas sorores duas ex eadem civitate, alteram quinque, alteram quatuor annis miserabili cæcitatibus incommodo laborantes: ubi vero signavit eas Vir sanctus, ambæ illuminatæ sunt; et in ecclesiam beati Petri deductæ, ubi eadem hora Missarum solemnitas celebravit. Illic eas vidit clerus et populus: illic probavimus diligenter miraculi veritatem. Consummato demum sacrificio, Vir Domini juxta altare resedit, ut super ægros manus imponeret et bene haberent. Protinus autem claudus oblatus est, et ambulavit: oblatus est cæcus, et vidit: oblata est mulier surda, et audivit. Et hæc quidem in somnia admonitam se esse dicebat, ut festinaret ad eum, cujus benedictione recepturæ esset auditum. Non dubito quin et alia multa diligens inveniat investigator: sed hæc ad memoriam arbitror posse sufficere. Adhuc tamen in domo archiepiscopi puerum cæcum uno oculo coram nobis illuminatum certissime recordamur.

55. Veritus autem molestam vobis esse brevitate, ex his quoque quæ Rutilæ facta sunt, nonnulla subjunxi. Viderat Pater sanctus in somnis, quod nobis secretiva intimavit mulierem claudam in ecclesia quærentem se, cum nec ab ea, nec a populo cognosceretur. Gloriabatur autem quod ignotus esset, et accedens clanculo signabat eam,

et pertransibat: subitoque admirans illa erigebatur. Hujus autem visionis effectus apparuit manifestus. Siquidem dum in ecclesia illa Missarum solemnitas celebraret Vir beatus, allata est contracta mulier, quæ a diebus multis per terram repens erigi penitus non valebat, sed genibus et scabellulis, quæ gestabat manibus, utcunque gradiebatur. Guntrannus de Sirco, quod super Mosellam situm est castrum, a prædicto monasterio paululum distans, mulierem illam in ecclesia fecerat deportari. Necdum ad beati Patris manum accesserat, et ecce accessit ad eam spiritus ejus occulte, sicut præviderat, subitoque curvata exsiliit, et ambulabat laudans et magnificans Deum. Videns autem populus, qui claudam prius noverat eam, exclamavit in laude Dei;

B tollentesque scabellula ad altare protinus detulerunt, ut sisterent eam **1191** Domino, et Bernardo servo ejus. Ibidem sane ad tactum ejus mulier de eodem vico clauda ab annis septem, et puellula contracta, cujus obstupuerant nervi femoris utriusque, ut extendere genua, aut erecta stare non posset, desideratum gressum coram omnibus receperunt. Oblati sunt ei vir quoque cæcus et mulier cæca, et confestim edito signaculo crucis ab utroque repulit tenebras, et utrisque lucem restituit. Sed forte hæc nostra descriptio, licet studiosis brevior, obli-viosis prolixior videatur. Et ipsis itaque providentes, instar proverbii, quæ dicta sunt, perstringamus. Resultabat canoris vocibus ecclesia Treverensis ad Bernardi tactum ambulante clauda, audiente surda, cæco vidente. Duas quoque sorores cæcas idem Vir Domini in ingressu civitatis illuminavit; et in domo, puerum cæcum uno oculo. Rutilavit Rutilæ in Bernardi præsentia lux cœlestis, cujus benedictio claudis duabus gressum, visum reddidit cæcis æque duobus. In eadem ecclesia, mulier clauda, quæ genibus et scabellulis ferebatur, erecta est, priusquam perveniret ad Hominem Dei

C 56. Residebat aliquando Frankenvort in solio Pater sanctus, et per fenestram ad manum ejus admittentur infirmi, quorum innumerabilis multitudo undique fuerat congregata. Et ecce oblatus est inter cæteros adolescens quidam surdus et mutus ex utero matris suæ: cui Vir beatus manum imponens confestim curavit eum, et libere audiebat, et loquebatur. Nullam tamen noverat linguam, sed ea tantum proferebat verba, quæ ex colloquentis ore audivisset. Hoc fuit quod maxime nostrum movit Hugonem, ut describi hoc miraculum postularet; sed nos multa similia videramus. In ipso quoque solio matrona quædam dives et honorata de regione eadem deportata est, quæ ex longo tempore jacuebat paralytica. Et hæc quoque signans Homo Dei, tenuit manum ejus et erexit eam, præcipientis ut libere ambularet in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in virtute Spiritus sancti. Dixit, et factum est; exsiliensque ambulabat. Tunc vero acclamabant omnes; sed specialiter exsultabant milites qui propriis humeris deportaverunt, quam

videbant regredientem pedibus suis. Nimirum videbatur sibi quodammodo miraculi particeps pia devotio. Et hæc quoque excitavit amicis nostrum, ut silei miraculum hoc, nefarium iudicaret.

57. Tertium autem simile est huic. Erat siquidem in proximo vico vir paralyticus ab annis octo, notus omnibus, et omnium dignus miseratione. Neque enim movere poterat membra, nec si domus in qua jacebat undique flagrare cepisset incendio. Hæc ergo coram nobis et aliis quampluribus qui beato Patri tunc assidebant, subvectus in culcitra, depositus est coram eo : cujus debilia membra edito signaculo salutis attractans, confestim erexit eum, et tam perfecte curatus est, ut ad exercitum Domini profecturus illico susciperet signum crucis; nimirum, cujus virtutem tantam et tam celerem esset expertus. Cumque tollerent alii lectum ejus, « Non sic, ait venerabilis Hugo, sed magis ipse portabit : » et imponens in humeros ejus dimisit eum, et tam viriliter ambulabat, ac si nihil prius sustinisset incommodi. Quartum quod describi Hugo miraculum postulabat, puellæ cujusdam erectio fuit. Hanc in hospitium vespere obtulerunt humeris deportantes. Cujus cum signaret genua Vir beatus, contractos et obduratos quasi in modum virgæ lignæ nervos sentiens, « Heu, inquit; hujus ex toto retracti sunt nervi, et flectere genua, imo flexa extendere omnino non potuit. » Et certe sic erat, nec poterat a diebus multis gradi pedibus, sed manibus et pedibus reptabat utcumque. Igitur ad Patris benedictionem laxatus est statim nervus uterque, et elevavit eam unus e fratribus; ipse vero tenebat tibias, et paulatim extendebantur : cumque ambulare cepisset incolumis, obstupitimus vehementer omnes, sed et Sanctus ipse præ admiratione se signans, Domino virtutum gratias referebat.

1192 CAPUT XVII.

De miraculis quæ Tulli per beatum Bernardum contigerunt.

58. Jam ad ea quæ Tulli facta sunt, veniamus. Quater siquidem hoc in anno Vir sanctus illam ingressus est civitatem; nec unquam transiit absque miraculis. Primum siquidem Dominica ante Pentecostem in ecclesia beati Stephani ad altare majus **D** Missæ celebranti, oblatus est puer cæcus notus in civitate eadem, qui per manus impositionem visum recepit; et hunc usque hodie Tullensis habet ecclesia virtutum beati Bernardi speculum testimoniumque fidele. Secundo quoque accedens civitati, proximam villulam, quam Calmas nominant, pertransibat. Et ecce ruit obvia plebs devota, aquam afferens signandam atque benedicendam, quam protinus evangelici instar miraculi sapore pariter et odore vini benedictione ipsa donavit : et qui gustaverant, omnibus perhibent testimonium. Unde et nunc in tota regione illa certissimum est celeberrimumque miraculum, apud villam Calmas sub Bernardi manu aquam in vinum esse mutatam. Nam

A super vestem cujusdam sparsum est vinum novum, dum undique concurrentes certatim traherent vasculum, et multis diebus vini pretiosissimi servavit odorem.

59. Tertio deinde prædictam Tullensium civitatem ingressus timuit turbas, et quia grandis ei restabat via, nocte egredi festinavit. Idipsum autem suspicati nonnulli de populo observabant eum, nec exire vel nocte potuit sine turba : inter quos oblata est paralytica mulier in grabato, quam protinus elevans Vir beatus, in nomine Domini signavit, atque sanavit. Hujus quoque curatio universæ innouit civitati, quam nimirum adhuc hodie incolumis mulier inhabitat, quæ in ea diu jacuerat paralytica. Similiter autem et altera mulier cæca uno oculo, quæ ad eum deducta est extra civitatem, signante eo visum recepit, quod in hoc adventu verissime certissimeque probavimus. Nuper sane apud beatum Aprum Vir Domini susceptus hospitio, monasterium illud plurimis miraculis illustravit, claudum erigens puerum, auditum surdo reddens adolescenti; tres quoque cæcos, uno visionis munere donans in ipsius nomine qui Trinus adoratur et Unus : ubi plurima quoque miracula claruisse non dubito, sed hæc coram me facta novi certius, fiducialiusque scripsi.

EPISTOLA GAUFRIDI

MONACHI CLARÆ-VALLENSIS,

Quædam sancti Bernardi miracula recensens.

Magistro suo charissimo Archenfredo, et utriusque Capitulo, fratribus suis uterinis, frater Gaufridus, memores ejus esse, qui diligit vos in veritate.

1. Nullis mihi ad te, magister, verborum blanditiis utendum esse certis experimentis cognovi. Latere enim non potuit familiarem filium, quem præcæteris fovere solebas tenerius, et amplecti charius, non quod dignum, sed quia indignum esse sentires : adhærentem, inquam, lateri tuo latere non potuit, quam parum acceptes eos qui verba venantur, sentiens plane cum Apostolo, regnum Dei non esse in sermone, sed in virtute (*I Cor. iv, 20.*) Ut quid ergo verba multiplicantur? Tu scis, domine, quia amo te; tu scis quia tuis et tuorum orationibus egeo, et quantum diligam, et quantum egeam, non ignoras. Sileo proinde de me ipso, sciens quod scienti me scribam. Cæterum cum memor sum in quanta sollicitudine reliquerim vos, et totam pariter Claram-Vallam, eo quod dubia videretur domini Abbatis de itinere isto voluntas, scribo vobis de quo magis præsumo, quæ in eo vidimus et audivimus, ut habeatis consolationem, et vestris eam nihilominus præbeat. Hoc autem scitote nihil me scribere, nisi veritate compertum.

2. Dum appropinquaremus Pictavim, cepit dominus Abbas infirmari, ita ut paulo minus eum poenitere inciperet oneris, non itineris hujus. Ibi ad nostram et ipsius consolationem facta vox ad eum in visione cantans : **1193** *Et domus impleta est ex odore unguenti (Joan. xii, 3).* Erat autem

cantus ut versiculi, et tantummodo punctum ultimum deerat in hunc modum (120) : *Et domus impleta est ex odore unguenti*. Quo defectu quid significamus credamus, sequentia manifestant. Altera die cum iterum decubaret, sic in os ejus missum est canticum novum, *Lætabitur justus in Domino* (*Psal. LXXIII, 41*), ut evigilans sæpius nil aliud posset cogitare. Pictavi, dum nocte sederemus, et ipse cum candela solus deambularet, exstincta est candela, et abbas Chari-Loci vidit eum siæ lumine ambulantem. Proinde autem cum sonitu quodam, ut ipse confessus est, candela reaccensa est, et ardentem eam usque ad nos deportavit.

3. In urbe Burdegali res facta est digna miraculo, quod obstinatissimos animos clericorum convertit, ut concederent in sede episcopali Regulares ordinari canonicos, pro qua re per septem annos excommunicati parvipendebant omnino : ita ut quinquennium exsularet archiepiscopus, vacaret ecclesia, reditus illi violenter diriperent, et tam exosus esset omni populo archiepiscopus, ut in ingressu etiam omnibus nostris exprobrarent, dicentes, « Quoniam isti sunt de patronis archiepiscopi. » Sed mutavit animos eorum sermo Dei vivus et efficax, præter spem universorum, qui noverant negotii difficultatem et obligationes pessimas nimis. In castro quod dicitur Bragerach, allatus est ad eum vir nobilis, gravissima infirmitate laborans, et ex illa hora convaluit, ut postea didicimus. Homo civitatis illius, pauper et inops, laudat hodie nomen Domini, qui longa infirmitate fractus viribus, laborare non poterat, aut operari quidquam : sed benedicto pane vescens, cum per aliquot dies sequeretur nos, fortis et incolumis est reversus. In Caturcensi urbe quidam serviens episcopi percussus in capite, oculi unius lumen amiserat : sed signante eo visum recepit. Ibidem burgensis quidam bibit aquam ab eo benedictam, et visum est ei ac si projiceretur super caput plenum vas aquæ; et ex hora convaluit a febre, qua per septem annos laboraverat.

4. Jam vero Petragorici populi devotionem quis explicet? Paulo minus suffocabant eum; adeo ut necesse habuerit clam discedere ab eis. In Tolosana urbe satis devote susceptus est; sed per paucos dies plus quam satis, et etiam plus quam nimis fuere devoti. Paucos quidem habebat civitas illa, qui hæretico faverent : de textoribus, quos Arianos ipsi nominant, nonnullos. Ex his vero qui favebant hæresi illi plurimi erant, et maximi civitatis illius. Denique non longe ante adventum nostrum unum e ditioribus civitatis illius cum uxore ejus seduxerant, ut relicta substantia sua et parvulo filio in villam secederent, quæ hæreticis plena est, et nullis deinceps propinquorum persua-

sionibus reduci potuerant. Vocatus est ergo Henricus, vocati sunt Ariani : et pollicitus est populus, quod nemo eos deinceps susciperet de cætero, nisi venirent et palam loquerentur. Fugas Henrici, et Arianorum latibula longum est enarrare. Fugerunt siquidem qui in civitate erant Ariani, audientes signa et mirabilia quæ fiebant. Fautores eorum abnegaverunt eos, et credimus omnino perfecte liberatam civitatem ab omni hæreticæ contagio pravitatis. De militibus promissere nonnulli, quod deinceps expellerent, et non manu tenerent eos. Si qui vero cupidi fuerint, et aliter voluerint agere, hæreticorum munera diligentes, data est sententia in hæreticos et in fautores eorum, atque in omnes qui manu tenuerunt eos, ut neque in testimonio, neque in judicio suscipiantur, nemo communicat in convivio, neque in commercio. Henricum fugientem (121) secuti et persecuti sumus, sed ille eo amplius fugiebat.

5. In ipsis sane castellis quæ seduxerat, locutus est dominus Abbas, et libenter audiente populo crediderunt qui erant præordinati ad vitam. Milites quidem nonnullos invenimus obstinatos, sed non tam errore, ut nobis videtur, quam cupiditate et voluntate mala. Oderunt enim clericos; et gaudent facetiis Henrici, et quia id loquitur eis unde occasionem habeant et excusationem malitiæ suæ. Omnes tamen affirmabant quod deinceps non manu tenerent eum, siquidem domini Abbatis colloquium **1194** refugisset. Data proinde sententia est in hæreticum et in fautores ejus, et patefacta est omni populo pessima ejus vita, et quomodo in Pisano concilio omnes quas nunc prædicat hæreses abjuraverit, et redditus domino Abbati, litteras acceperit ab eo in Clara-Valle, ut ibi monachus fieret. Credimus annuente Domino malitiam ejus finiendam brevi. Terra tam multiplicibus errorum doctrinis seducta, opus haberet longa prædicatione : sed dominus Abbas nec tanto labori sufficere videtur, et multo magis timet molestus esse fratribus suis; et hic est, ni fallimur, ejus quem prædiximus puncti defectus in cantu versiculi quem audivit.

6. Acceptis ergo a Clara-Valle multis hinc inde litteris, cum omni festinatione revertetur : et credimus annuente Deo quod non longe post octavam Assumptionis beatæ Mariæ visuri sitis desiderium, merito desirabilem virum. Utinam enim nossemus quantum et quam inestimabile donum dederit nobis Deus Patrem sanctum, advocatum fidelem, patrum potentem, pastorem bonum, plenum gratia et virtutibus coram Deo et omni sæculo! Denique quod in certis locis virtutes occultet humilitate, certis didicimus experimentis, quando per ejus discessum continuo sanabantur infirmi, uti sic esset illis bene, ut ipsum nemo magnificaret. Ubi vero

(120) In apographo quod signatur *ex ms Marchianensi vetusto*, sequitur series punctorum; unde suspiciendum aliqua esse omissa.

(121) Confer superiorem librum tertium Vitæ, cap. 6.

neceſſe fuit, maluit, ut ipſe confeſſus eſt, ſuſtinere proprium periculum, quam ſaluti eorum non providere.

7. Erat in eccleſia ſancti Saturnini, in qua hoſpitabamur, canonicus quidam Regularis, Joannes nomine, peritiſſimus medicæ artis. Is ergo ſeptem, ut dicebatur, menſibus decubans, a ſancto Paſcha ita languebat, ut quotidie ſolum ejus obitum exſpectarent. Defecerant tibiæ ejus, ita ut nequaquam viderentur puerilibus brachiis groſſiores. Specialiter ſane dextri femoris nervus aruerat, ut a ſancto Paſcha ad modicum quidem poſſet extendere genu. Languebat miſer ſemivivus, et quotidie reſponſum mortis habens in ſe ipſo, et ne ad urinam quidem aut egeſtionem ſurgere omnino valebat. Ob fetorem denique et languorem extra monaſterium factus, erat in burgo collocatus, non ſuſtinentibus canonicis præſentiam ejus. Rogat ergo obnixius ut prope dominum Abbatem deferatur, et portant ſex viri in grabato in cameram, quæ proxima erat hoſpiti noſtro. Ibi viſitatus a domino Abbate, confeſſus eſt ei peccata ſua, et pro ſua liberatione et ſanitate obnixius obſecrabat. Ubi ergo benedixit ei dominus Abbas, exivit de camera, et ivimus nos quoque cum eo. Ibat autem ſecum cogitans et diceas tanquam ſervus fidelis : « En, Domine, ſigna quæerunt, et nihil proficimus aliter ; quouſque diſſimulaveris ? » Et continuo exſiliens ille cucurrit poſt nos, ita ut vix ingreſſi eſſemus hoſpitiū, quando ſequentem noſ vidimus, et ambulantem, ut ipſe dicebat, non viribus, ſed virtute divina. Exinde pergit ad eccleſiam gratias agens Deo, et fratres cantantes cum eo, « Te Deum laudamus. » Quanta devotione domini Abbatis oſcularetur pedes, ſcire poteſt nemo, niſi qui vidit.

8. Puer quidam ſeptennis, ut dicebatur, languens inter brachia matris ignorantis quænam eſſet paſſio, cum benedictus a domino Abbate reverteretur, continuo vomuit lapidem, quem multi quoque viderunt, et ſanus factus eſt ex illa hora. In ipſa civitate hominem jam ſenem, qui unius oculi lumen amiſerat, per ſignum crucis illuminavit. Sic et puerum, qui utroque oculo cæcus erat, alterum vero jam majoris ætatis cæcum ſimiliter illuminavit. Fuit in ipſa urbe mulier quædam, quæ ſubitum in capite dolore ſentiens dixit, « Quia non comedam donec veniam ad Virum Dei : » dehinc cum cogeret eam vir ejus ut comederet, ubi primum guſtavit panem, paulo minus ſuffocata, et arctata gutture pervaſa eſt a dæmonio. Exinde per triduum non poterat comedere aut bibere quidquam, donec præſentata domino Abbati, benedictum panem et aquam ſumpſit de manu ejus. Præcepit deinde dominus Abbas, ut juxta nos in capella pernoctaret, volens ad eam ſine turba venire ſecretius. In nocte vero conqueri cœpit vehementius, ita ut nunc quidem dæmon, nunc femina loqueretur, et modo in ſiniſtram, modo in dexteram partem vertebatur lingua, ſecundum quod mutabatur loquentis perſona. Di-

A cebat dæmon audientibus univerſis qui aſtabant, « Quia non egrediar donec veniat Abbas, donec veniat Abbaticulus. » Admonitus interim dominus Abbas in ſomnis venit ad eam ; et quam in tanto cruciatu invenerat, quietam omnino dimiſit. Et protinus mane facto celebrans Miſſarum ſolemnia, dedit ei cœmunionem ſanctam, et incolumem remiſit in domum ſuam

9. Ex his qui manus habebant intortas in partem alteram, et digitos in partem replicatos, tres ſanavit Tolosæ, tres in confiniis ejus. Allata eſt enim ad eum puella quædam dum oblationem ſuſciperet ; et ſignans manum, atque apprehendens digitos cum omni facilitate aperuit. Id ipſum quoque de duobus aliis fecit, niſi quod alterius, cujus erat manus contracta utraque, erubescens propter episcopos qui præſentes erant, parumper aperuit, et ſic tradidit militi cuidam de Templo qui præſens erat, ut ipſe perficeret. Quartum ab hoc incommodo liberavit infantem quemdam apud Dameyſeriam, vidente domino Engolis menſi episcopo, et ſtupente quod ubi ſignavit manum et dimiſit, ipſa quaſi eſſet chorda quædam, in bonum ſtatim converſa eſt, et digiti aperiri cœperunt. Ibidem ſane in hora eadem et ſurdum fecit audire, et mutum loqui. Quintum mancum ſanavit in caſtro quod dicitur Viride-Folium, ubi ſedes eſt ſatanæ ; et ipſe peſſimi, ni fallor, hæretici puer erat. Sextum ſanavit in caſtro quod dicitur Sanctus-Paulus, quos ex ſervientibus domini legati remanere in terra aliena febris graviffima coegiſſet, niſi ſubveniſſet eis cœleſtis medicina panis benedicti.

10. In Albigenſi civitate factum eſt, quod cæteris non immerito miraculis credimus præferendum. Erat enim populus civitatis illius ſuper omnes qui in circuitu ejus ſunt, hæretica pravitate contaminatus, ut audivimus ; ita ut domino legato, qui per biduum ante nos venerat, cum aſinis et tympanis exierint obviam, et cum ſigna pulſarent ad populum convocandum, ad Miſſarum ſolemnia celebranda, vix convenere triginta. Tertia die dominus Abbas cum multa populi lætitia ſuſceptus eſt. Sed tanta mala de illis audierat, ut penitus non acceptaret devotionem eorum. Sequenti vero die, cum beati Petri ſolemnia eſſet, tanta ad audiendum verbum Dei multitudo convenit, ut non caperet eos grandis eccleſia. Quos allocutus dominus Abbas : « Seminare, inquit, veneram, ſed præoccupatum a ſemine peſſimo agrum inveni. Verumtamen, quia rationalis eſt ager, Dei enim agricultura vos eſtis, ecce oſtendo vobis ſemen utrumque, ut ſciatis quid eligere debeatis. » Et incipiens a Sacramento altaris per ſingula capitula, quid hæreticus prædicaret, quæve eſſet fidei veritas, diligentius exponebat. Demum interrogavit eos quid eligerent : et reſpondens omnis populus cœpit abominari et deteſtari hæreticam pravitatem, et cum gaudio ſuſcipere verbum Dei, et catholicam veritatem. « Pœnitementi, inquit, igitur quicunque contaminati eſtis, redite ad Eccle-

sia: unitatem. Et ut sciamus quis poenitentiam agat A et suscipiat verbum vite, levate in caelum dextras in signum catholicæ unitatis. » Factum est ergo, ut levantibus omnibus dextras in caelum cum exultatione, ipse sermoni finem imponeret. Et nos quoque epistolam terminemus (122). Valet.

LIBER SEPTIMUS

Excerptus ex libro cui titulus : *Exordium magnum Cisterciense*, distinct. 1, 2, 4, 6.

1196 CAPUT PRIMUM

De apparitione monachi defuncti et revelatione salvandorum e Clara-Valle, Bernardo facta.

1. Postquam, divina largiente gratia, vinea Domini sabauth, Cisterciensis videlicet ecclesia, propages suas emittere cœpit, fundatis jam domibus de Firmitate, et de Pontiniaco, tertio loco in nomine sanctæ et individua Trinitatis, ab incarnatione Domini millesimo centesimo quinto decimo fundata est domus Clara-Vallis, cui etiam beatæ memoriæ dominus Stephanus Cisterciensis abbas beatissimum patrem nostrum Bernardum primum ordinavit abbatem : de cujus admirabili conversatione, singulari sanctitate, speciali signorum atque virtutum prærogativa, liber licet Vitæ plenius edisserat, tamen aliqua, quæ illic prætermissa sunt, ad memoriam tanti Viri simul et ad ædificationem legentium scribere congruum puto, ne in hoc libello, qui de viris virtutum cuditur, splendidissimam columnam, cui universitas Ordinis nostri innititur, sub silentio transisse videamur.

2. Accidit aliquando in Clara-Valle, dum Missa in conventu celebraretur, eodem venerabili Patre præsentem, ut, lecto Evangelio, sacerdotis manibus lavandis aqua per negligentiam deesset; quæ cum aliquantulum diutius expectaretur, conventus interim versis vultibus ad Orientem stabat. Cumque Pater sanctus in stallo suo inter gradum presbyterii staret, monachus quidam ante paucos dies defunctus ei visibiliter apparuit; et stans contra eum, caput quasi redarguendo movere cœpit : quem Famulus Dei videns, agnovit, et quare caput contra se agitaret, quæsivit. Cui ille : « O si sciretis quantos et quales socios haberetis in cœlis! profecto caveretis vobis ab omni negligentia. » Quod verbum Sanctus gratanter audiens respondit : « Verene putas quod omnes qui in hoc monasterio sunt fratres, salvabuntur? » « Etiam, inquit, salvabuntur. Et non solum ipsi, sed et omnes qui in Ordine nostro (123) obedierit et humiliter fuerint conversati, salvabuntur. » Recordatus vero pius Pater cujusdam fratris, quem pro negligentia et duritia cordis sui frequentius corripere oportebat, et ob hoc super eo multum contristabatur, subintulit dicens :

(122) In apographe not. 190 citato additur : *Apud Sanctum Anthonium sanavit puellam cujus brachium totum aridum erat.*

« Nunquid de salute fratris illius certi aliquid nosti? » Respondit : « Nec ipsi deerit misericordia Dei. » Quo audito Vir Domini vehementer gavisus est, et tanto alacrius cum fratribus suis propter verba laborum Domini custodiebat vias duras, quanto certius spem mercedis æternæ sinu suo repositam tenebat.

CAPUT II.

De quodam fratre defuncto, orationibus et Missarum oblationibus e purgatorii pœnis liberato.

3. Defunctus est quadam vice Conversus quidam in Clara-Valle. Cumque concurrentibus fratribus commendationis officium ex more fieret, monachus quidam senior, magnæ religionis vir, audivit turbas dæmonum per cætervas suas incedentium, cum magni strepitus vociferatione 1197 clamare, et dicere : « Eia bene, eia modo bene! solummodo de hac mala valle unam animam in nostræ sortis partem acquisivimus. » Cum vero idem senior, qui hæc audierat, per noctis quietem sopori membra dedisset, frater defunctus ei in visu apparuit tristi et lugubri vultu, dicens ad eum : « Quia audisti heri dæmones de meis suppliciis exsultantes, veni et vide, quam terribili tormento Dei omnipotentis justo iudicio traditus sum. » Et duxit eum ad puteum quemdam magnæ latitudinis et horrendæ profunditatis, et dixit ei : « Ecce in hunc puteum frequenter a dæmonibus mittor, quorum tanta est crudelitas, ut si optio daretur, mallet centies ab hominibus, quam semel a dæmonibus hic immergi. »

4. Mane autem facto, dum quæ audierat et viderat præfatus senior beato patri Bernardo retulisset, licet ipse quoque per spiritum ea cognovisset, ingemuit, et ait : « Scio quia nisi gravis causa existeret, nunquam dæmones talem ausum præsumpsissent. » Itaque capitulum fratrum ingressus, coram omnibus calamitatem fratris defuncti exponit : dehinc salubri exhortatione singulorum conscientias conveniens, monebat ut cautius in via sanctæ religionis ambularent; multam esse malitiam dæmonum erga omnes Christianos, tamen præcipue contra monasticæ religionis professores, affirmans. Post hæc fratris animæ in suppliciis constitutæ subvenire eos attentius monens, psalmis et orationibus

(123) eandem sententiam Bernardo tribuit Herbertus in lib. 1, cap. 11.